Ganita mare

25e jaargang nummer 3 - 2018

historische kring
•villa gannite marca•
ganite•villa gannitae marca in
pago batawa•villa ganneta•ganeta•
villa gannita hubam I•gannitta villa
ecclesia•ganita villa curtis•g
annida locus vel villa•ga
nida•gant•ganit villa
curia•gente•ge
nt•gennit•g
enth in auer
betuwe • gh
ent • gannit
ense oppidi
um•ghend•
ghendt•ghe
ntt •gaent •
gaendt • ge
nd • gendt •
gente

Uitgave van de Historische Kring Gente

Ganita mare

Inhoud 2018-3

2 Allerlei
3 Jaarprogramma 2018/2019
5-8 Janssen van de VIVO
9-10 Ons fotoarchief steeds digitaler
11 Gendt, de AchterTuijn van Nijmegen
12-15 Kwartierstaat Prins en Prinses Carnaval Jan-Willem Gerritsen en Anita Peters
16-17 Verslag excursie Ommeren
18-19 Oude spreekwoorden en gezegden (dialect), Welkom nieuwe leden, Reclame Winterbuilen
20-22 Niet welkom in Huissen
23-25 Zeventig jaar imkeren in Gendt
26 Overledenen en aanwinsten
27 Colofon

Foto voorpagina

De groep die jarenlang de mensen op de oude foto's van namen voorzag. V.l.n.r. Wim Kregting, Marietje Hendriks, Annie Rooding, Mientje Wannet, To van Swaay en Wim Evers. De groep is door overlijden klein geworden, alleen Annie Rooding en Wim Evers zijn nog over.

Uitslag Rabo Clubkas Campagne

Wij willen iedereen die op de Historische Kring Gente gestemd heeft van harte bedanken. Wij zijn op de tweede plaats geëindigd en dat is een prachtig, geweldig resultaat. Wij kregen daardoor van de Rabo € 1.455,06. Wij kunnen dus in ieder geval de contributie gelijk houden. Omdat een printer/scanner kapot ging, moesten we die vervangen. We zullen binnenkort nog een nieuwe beamer aanschaffen, omdat de andere heel oud is. Dan is het geld weer goed besteed. Op de foto nemen Mia Gerrits en Henk Klaassen de cheque in ontvangst.

Incasso contributie 2019

De incasso contributie zal bij onze leden die een machtiging hebben afgegeven, plaatsvinden in januari 2019. De contributie blijft ongewijzigd. Te weten: leden betalen € 15,– en leden met het jaarboek Terugblik betalen € 22,–.

Geert Witjes

Bezoek Openluchtmuseum Arnhem

Wij hebben bij de BankGiroloterij een aanvraag ingediend voor een bezoek met onze leden aan het Openluchtmuseum Arnhem met de MuseumPlusBus. Ook leden met een rollator of rolstoel en hun begeleider of begeleidster kunnen dan mee. Een leuk uitje dus voor mensen met en zonder beperking.
Als we dit voor elkaar krijgen wordt het vervoer en de entree gratis. U kunt zich nu al in principe opgeven bij een van onze bestuursleden en via info@historischekringgente.nl met naam en telefoonnummer en dan ziet u in een volgende aflevering van ons kringblad of en wanneer het in 2019 door kan gaan. U krijgt dan telefonisch te horen of u bij de deelnemers hoort.

Terugblik

Recent is een nieuwe uitgave van het jaarboek Terugblik verschenen. Dit keer met verhalen over de Reformatie in de Betuwe. De titel luidt: Strijd om de kansel. Het boek telt 220 pagina's en is fraai vormgegeven. Onze leden met Terugblik (voor € 22,—) krijgen het gelijk met deze Ganita mare in de bus. In de boekhandel kost het € 17,50.
Geert Visser heeft een artikel geschreven met de titel Van de oproerige Beweging der Roomschgezinden. Het gaat over de teruggave van protestantse kerken aan de katholieken rond 1800.

Jaarprogramma 2018—2019

Films uut de oude deus

Maandag 26 november 2018, 20.00 uur
Grote zaal in Providentia, Dorpstraat 5, 6691 AV Gendt.

Herhaling van de film Ien Gendt die afgelopen maart is vertoond. Deze trok zoveel belangstellenden dat er voor een aantal mensen geen plek meer was en men onverrichter zake naar huis moest. Nu wordt de film in de grote zaal van Providentia vertoond. Dan is er in ieder geval plaats genoeg.
Wat is er te zien: schooljeugd in 1960, Scouting, het schooljaar 1980 en 1982, het ontbijt tijdens jubileum Winkeliersvereniging en Gendt 1200, de opening van Villa Ganita, 30-jarig jubileum HKG, Café De Klok, Gendt vanuit de lucht enz.

De volle zaal bij de vorige filmavond.

Excursie naar Grave (zie ook pag. 11)

Eerst bezoek aan de expositie met opgravingen uit deze regio, waarvan een deel uit Gendt. Daarna een stadswandeling met een gids door het vestingstadje Grave.
Woensdag 16 januari 2019, 13.30 uur
Vertrek van Villa Ganita om 13.00 uur; carpoolen mogelijk.

Ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de afdeling Nijmegen van de AWN, de vereniging van amateurarcheologen, worden in het Graafs Museum de resultaten van een halve eeuw opgraven getoond. Centraal in de tentoonstelling staat de Wim Tuijncollectie: een nooit eerder geëxposeerde verzameling voorwerpen die de intussen overleden Wim Tuijn met hulp van andere AWN-leden in de loop der jaren heeft opgegraven. Naast deze persoonlijke collectie ziet u het resultaat van de opgravingen van lokale (werk)groepen met vondsten uit Grave, Heumen, Cuijk, Wijchen, Gennep, Deest, Huissen, Gendt en Nijmegen. Er is een inleidende film van 18 minuten.

Het Graafs museum in de Hampoort.

Het is een overzichtelijk museum in de mooiste stadspoort van Nederland. Het museum heeft een vaste collectie over Grave zelf en een tijdelijke, in de moderne aanbouw die nu door AWN ingevuld wordt.
Daarna is er de gelegenheid om onder leiding van een plaatselijke gids rond te wandelen in het prachtige vestingstadje met vele bijzondere historische gebouwen en kerken. De wandeling duurt ruimt een uur. Ca. 16.30 uur keren we huiswaarts.

Verdwenen winkeltjes en cafés door Henk Klaassen met medewerking van Mia Gerrits.

Maandag 18 maart 2019, 20.00 uur
Grote zaal in Providentia, Dorpstraat 5, 6691 AV Gendt.

Herhaling van de lezing met PowerPoint beelden van ‘winkeltjes’ in Providentia. Henk Klaassen

Het was de vorige keer heel druk in de Leemhof bij de lezing van Henk.

vertelt over vele verdwenen panden, waarvan we zelf soms niet meer weten dat ze er waren of panden en bewoners die we nooit zullen vergeten. Wederom een avond vol nostalgie.
Kon u er de vorige keer niet bij zijn of had u een plekje waar u bijna niks zag of kon horen, probeer het dan nog eens. Nu in de grote zaal van Providentia.

Lezing over het kasteel in Hulhuizen, waar heeft het gestaan, hoe en waarom is het verdwenen.
Na de pauze: lezing van Geert Visser over Gerward.

Woensdag 3 april 2019, 20.00 uur
Zaal van Café Concordia, Waaldijk 19-23, 6691 MB Hulhuizen.
Lezing met drs. Willem Overmars en na de pauze met Geert Visser.

verbonden met het lot van Hulhuizen, dus die komt aan bod. Hoe diep een buitenbocht kan zijn laat hij zien aan de hand van de zeer bedreigde stad Emmerich, waar alles heel precies is opgemeten. Het splitsingspunt komt aan de orde en de ontwikkeling van de Waal vanaf 1500 tot 1700.
Tot slot zal Willem Overmars ons laten zien waar men moet gaan zoeken om nog iets te vinden van het oude kasteel. Zijn verhaal zal gaan over de tijd tot 1700 al gaat hij nog wel vertellen waar en in welk krib vak we nu moeten gaan zoeken.

Geert Visser vertelt na de pauze over Gerward. Gerward is een Frankisch edelman geweest, die hier in de 9e eeuw geleefd heeft en bezit gehad heeft. Een heel belangrijk man, kloosterling, schrijver en bouwheer. De aartsvader van Gendt. Hij heeft in Gendt een aantal manuscripten achtergelaten, waardoor gezegd wordt dat in Gendt de oudste bibliotheek van Nederland stond. Deze

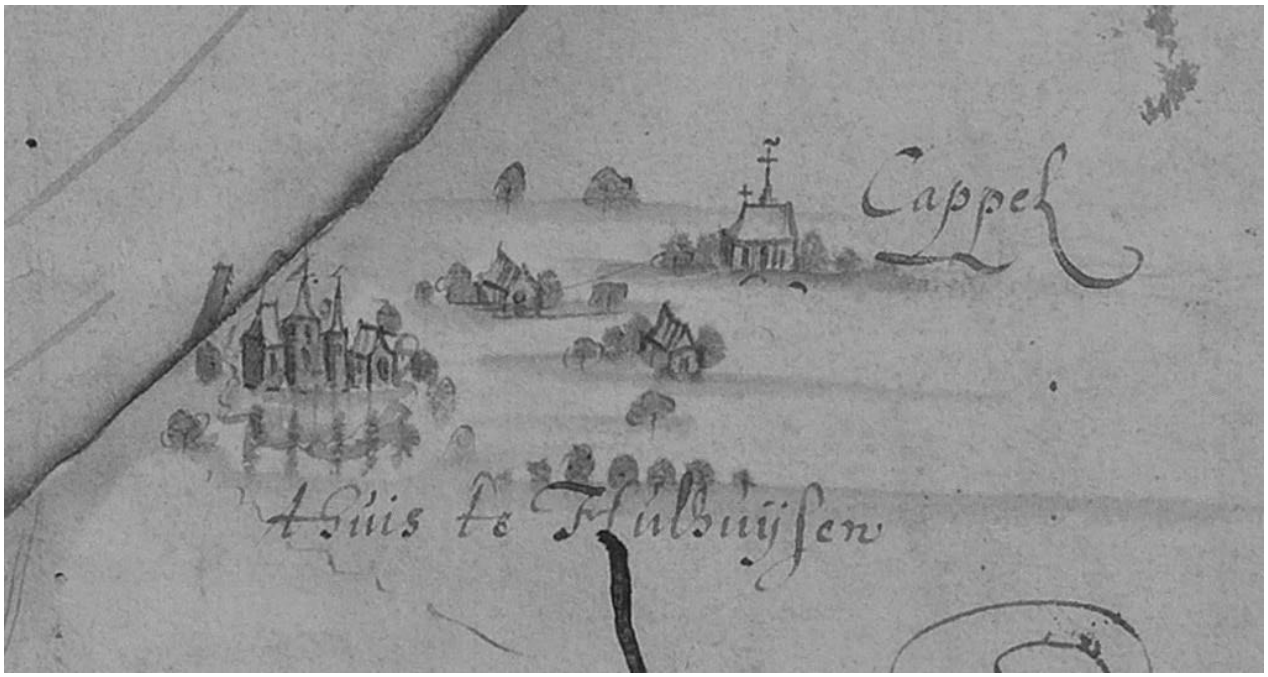

Kasteel Hulhuizen met Cappel en huisjes eromheen, zoals getekend door Isaac Van Geelkercken in 1638. Gelders Archief.

Willem Overmars zal op deze avond voornamelijk vertellen over het kasteel Hulhuizen. Het kasteel wordt dan benaderd vanuit de Waal. Het zal niet gaan over de kasteelvrouwe of over de inrichting van het kasteel en ook niet echt over de staatsrechtelijke positie van Hulhuizen. Kern is de langzame teloorgang van het kasteel dat dan in de diepten van de Waal aan het verdwijnen is. De heer Overmars zal praten over de spontane verleggingen van de loop van de Waal, over landerijen die verzwolgen raken. En hoe de rivier dat deed. Waarom raakten zoveel huizen, kastelen, zelfs dorpen en steden in de problemen langs de rivier? Daarvoor is het nodig ook wat ruimer te kijken dan Hulhuizen. De Millingerwaard is al heel nauw

bibliotheek is later verstrooid geraakt en grotendeels verdwenen, maar ooit had het klooster Lorsch bij Mannheim het. Hoor alles wat intussen bekend is van de Munnikhof, Gerwards verblijf daar en zijn leven.

Met de MuseumPlusBus misschien naar het Openluchtmuseum in Arnhem?

In het volgende kringblad zullen we er meer van weten.

Ria Schouten-de Haan

Janssen van de VIVO

Ondernemer Stef Janssen

Wat menigeen misschien niet weet is dat Stef Janssen, die de VIVO in Gendt begon, van oorsprong geen Gendtenaar was. Hij werd geboren in Westervoort en trouwde in 1931 met Mathilda Buurman uit Haalderen. Toen Stef werk vond op steenfabriek de Zandberg kwamen ze in Gendt te wonen en vonden ze onderdak bij Jan Witjes in de Kommerdijk. Bij het laden van stenen in een schip viel Stef in het ruim waardoor hij invalide werd. De dokters adviseerden hem om naast de uitkering van *f* 3,50 per week te proberen om iets anders te beginnen om zijn gezin te onderhouden. Stef begon een handeltje in onder andere zelfgemaakte vistuigjes, rookartikelen, koffie enz. Er werd een pony met een karretje aangeschaft om te venten met zijn artikelen en zo meer klanten te werven. Stef werd dan wel de concurrent van Jan Schennink, die zijn buurman was.

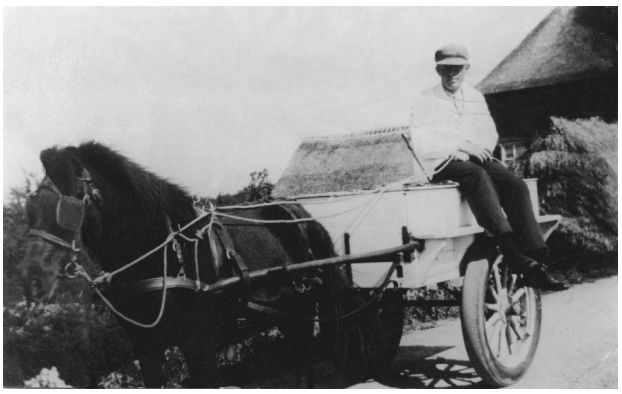

Stef met zijn pony en karretje op de dijk.

Een buurvrouw in de Kommerdijk had het niet breed en kreeg bij Stef veel op de pof. Stef en Mathilda hadden afgesproken om voortaan te zeggen dat ze het artikel niet hadden waar ze naar zou vragen. Ze hadden zelf ook moeite om het hoofd boven water te houden. Op een keer kwam de buurvrouw vragen naar azijn en toen Stef zei dat ze het product niet hadden vroeg ze naar een stuiver, dan kon ze azijn bij Jan Schennink gaan kopen. De afspraak tussen Stef en Mathilda was niet geslaagd.
In de Kommerdijk zijn vier kinderen geboren.

Naar de Zandvoort

In 1938 werden er in de Zandvoort tien twee onder één kap huurwoningen gebouwd voor steenfabriekarbeiders en mensen van de scheepswerf. Stef en Mathilda betrokken een nieuwe woning in de Zandvoort. Gert Hooijman en Bas Voermans kwamen aan de Langstraat te wonen maar deze woningen hoorden toch bij de Zandvoort. Dan kreeg je Toon Teunissen en Dirk Doornenbal, Wim Driessen en Gert Janssen, Frans Sweeren en Jo Sweeren. Stef kwam samen met Joseph Derks in een dubbel woonhuis te wonen. Dan Jan Verkuil en Herman Ederveen, Thee van Zagten en Piet Rutten, Wim van de Brink en Albert Roelofs, Johan Teunissen en Hent Hendriks. Achter in de Zandvoort tussen Hent Klaassen en (Jan, Hent en Dietje) Jeurissen kwamen Frits Peters en Nick Schennink te wonen. Nu kon Stef uitbreiden en kreeg weer nieuwe klanten. Zelfs het gezin breidde weer uit met nog twee kinderen. Helaas moesten ze eind 1944 voor het oorlogsgeweld vluchten en net als alle andere gezinnen evacueren. De familie Janssen kwam in Groningen terecht.

Luchtfoto uit 1944.
Er zijn al enkele woningen verwoest. Uiteindelijk ondergaan alle woningen hetzelfde lot.

Na de Tweede Wereldoorlog

Na de oorlog waren in de Zandvoort alle huizen in puin op één na. Het huis van Dorus Rasing had de oorlog overleefd, maar had wel veel schade. Vierentwintig woningen van vierendertig gezin-

nen waren kapotgeschoten. Terug in Gendt vond het gezin Janssen tijdelijk onderdak bij Juditha Lukassen-Wezendonk aan de Kapelstraat; haar huis had weinig schade. Toon Lukassen, de smid, was in 1943 overleden. De smederij bood ruimte voor het gezin Janssen. Van daaruit probeerde Stef zijn klanten van voor de Tweede Wereldoorlog te bedienen met de schaarse middelen die er voorhanden waren. De meeste producten waren ook nog eens op de bon.

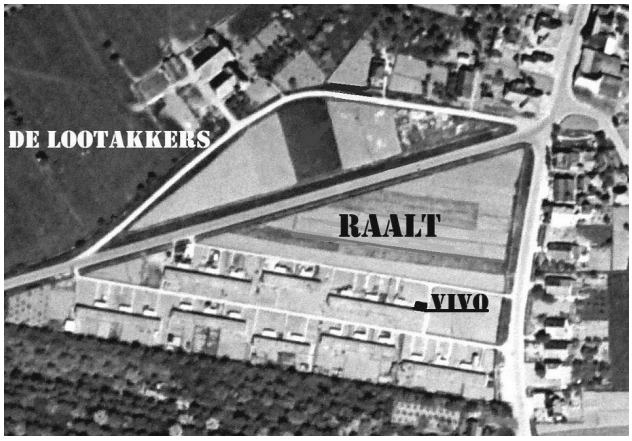

Luchtfoto van de noodwoningen op de Raalt. Stef kreeg een grotere hoeknoodwoning om zijn bedrijf voort te zetten onder de naam VIVO.

De Raalt

Begin 1946 waren de noodwoningen op de Raalt klaar. Het gezin Janssen kreeg een hoeknoodwoning met extra ruimte, waar ze hun winkeltje konden voortzetten. Ondertussen was de naam VIVO dat staat voor Vrijwillige In- en Verkoop-Organisatie, bekend in Gendt. Stef bracht de boodschappen bij de klanten en zijn vrouw Mathilda runde de winkel. Op de Raalt zijn nog drie kinderen geboren. De oudste kinderen konden ondertussen ook helpen in de winkel en Henk bediende met de bakfiets de klanten en werd al vlug Henk van de Vief genoemd. Tot 1954 hebben ze daar hun bedrijfje zo goed mogelijk gecontinueerd en uitgebreid met heel veel artikelen die hun klanten dagelijks nodig hadden.

VIVO deelt de lakens uit

VIVO deelt de lakens uit was letterlijk en figuurlijk bedoeld. Bij aankoop van boodschappen werden zegeltjes verstrekt. Op volgeplakte spaarkaarten werd gratis linnengoed verstrekt.

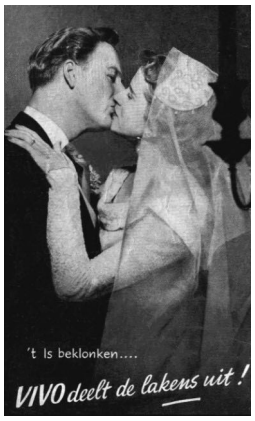

Stef op weg naar zijn klanten die zich meestal buiten de dorpskern bevonden.

De Janssens stonden bekend om het leveren van fraai geborduurde lakens en slopen. Vooral jonge stelletjes met trouwplannen wisten de weg naar de VIVO te vinden. Badhanddoeken, theedoeken,

Mathilda in de winkel aan de Raalt. Er stonden ook nog huishoudelijke taken te wachten.

flanellen lakens en luiers van degelijke kwaliteit waren op de Raalt volop verkrijgbaar.

Matelots
Een bijzonder heerlijk nootkoekje. 250 gram
met **10** punten . **72**

Speculaas
Eerste kwaliteit, fijn gekruid. 250 gram
met **5** punten **46**

Fondant Borstplaat
Gesorteerd in diverse smaken. 200 gram
met **10** punten **53**

Kwatta Chocolade
Diverse soorten. Per pakje
met **20** punten **75**

Cocosmacaronen
3 grote
met **5** punten **33**

Goudkeur Limonadesiroop
In de smaken sinaasappel of frambozen. Per fles
met **10** punten **110**

Chocoladekorrels „Blooker"
200 gram
met **10** punten **59**

dat is goedkoop !

VERPLEEG-STERSDROP
Naar keuze in de soorten: zoute schuintjes, katjes, knoopjes, figuur
100 gram
35 ct
met **5** punten

A.J.P. Vanillesuiker
5 pakjes
met **5** punten **25**

Koopmans Cakemeel
1 pak
met **10** punten **49**

Teo Bigarreaux
Zeer geschikt voor het maken van een kersencake. 1 zakje
met **10** punten **72**

Knorr Kippesoep
1 zilverzakje
met **5** punten **58**

Augurken
Zoetzuur, nieuwe oogst. Per literpot
met **10** punten **85**

Doperwten
1/1 blik
met **10** punten **73**

Locarno Slasaus
1 grote flacon
met **20** punten **97**

Locarno Slasaus
1 kleine flacon
met **10** punten **57**

Volvette, iets belegen Kaas
200 gram
met **5** punten **56**
500 gram
met **15** punten **140**

Ca-Va-Seul Boenwas
1 blik
met **10** punten **58**

Camel gele Stofdoek
Per stuk
met **10** punten **51**

A-1 Lucifers
2 pakken
met **10** punten **48**

GELDIG VAN 11 SEPTEMBER TOT EN MET 17 SEPTEMBER 1958 J.

Zondags mocht er niet verkocht worden; daar kon je een bekeuring voor krijgen.

Het VIVO zegeltje.

Aan het Julianaplein

In 1954 verhuisde het gezin Janssen naar het Julianaplein. De nieuwbouw aan het Julianaplein bood ook de mogelijkheid om later uit te breiden en dat gebeurde ook. Het bedrijf veranderde ook van opzet: Stef met de zonen Henk en Theo.

Er werd groenten en fruit verkocht en de fruitschalen die Theo maakte deden het goed. Bij bijzondere gelegenheden zoals met Moederdag werd er tussen het fruit ook een bloemetje verwerkt. In 1958 trouwde Henk met Riet Schuurmans uit Huissen en na verloop van tijd namen zij het bedrijf over.

Henk aan het bezorgen met de bakfiets.

Eerst ging vader Stef uit de firma en later Theo. Theo begon een groentewinkel in de Kronenburg bij Arnhem. Henk en Riet zetten samen het bedrijf de VIVO voort.

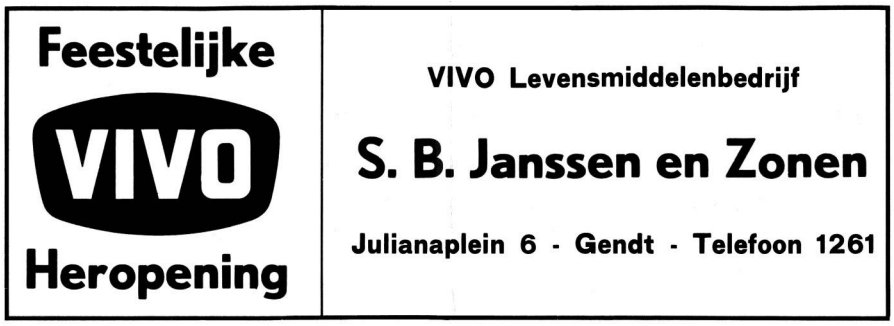

In 1996 werd het 50-jarig bestaan gevierd van de VIVO-winkel.

Het bedrijf liep goed en Henk hoefde geen klanten meer aan huis te bedienen. De klanten kwamen naar de winkel, waar ze zelf hun boodschappen konden pakken. De zaak kreeg ook een andere naam: namelijk Janssens Versmarkt.

Janssens Versmarkt, waar Sinterklaas ook de cadeaus kocht voor zijn feest.

Vader Stef overleed op 14 juli 1985 en moeder Mathilde op 23 november 1992.

Het einde van de zaak

Janssens Versmarkt draaide vele jaren goed. Er werd met hard werken een goede boterham verdiend, maar de tijd stond niet stil. Omdat Henk en Riet gezien hun leeftijd (beide 69 jaar) de op stapel staande overgang van de gulden naar de euro in 2002 een te grote stap vonden, hielden ze het

Riet aan de kassa van de Versmarkt.

voor gezien. Op 1 januari 2001 sloten ze hun zaak. Het bijzondere was dat ze tot de laatste dag nog klanten uit de Zandvoort hadden.

Midden 2001 werd Riet ongeneeslijk ziek. Ze is in Huissen bij dochter Anita thuis verzorgd tot het einde van haar leven. Riet is op 6 juni 2002 overleden. Henk heeft in 2004 naast Anita een huis laten bouwen en woont daar nog steeds.
Als je het hebt over een van de kinderen Janssen in Gendt kun je beter zeggen Janssen van de Vief, dan weet iedereen wie je bedoelt.

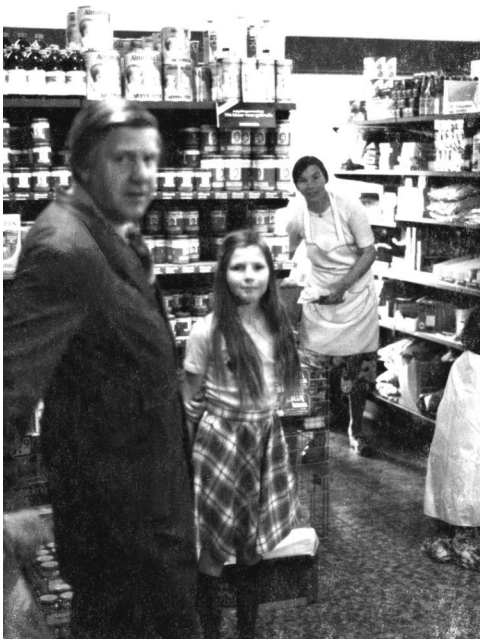

Henk, dochter Anita en Riet in de winkel aan het Julianaplein.

Henk Klaassen

Met dank aan Henk Janssen.

Ons fotoarchief steeds digitaler!

Het is alweer een tijdje geleden (mei 2009!) dat we in de Ganita mare vertelden over de start van het digitaliseren van ons fotoarchief. Tijd voor een update.

Het begon dus allemaal in 2009 toen toenmalig voorzitter Geert Visser de vraag stelde of we een projectje 'digitaliseren van de foto's' konden starten. We kwamen er al heel snel achter dat 'projectje' wel erg ver af lag van de werkelijke omvang. Zoals we u toen al vertelden, zouden we op basis van die eerste inventarisatie een projectvoorstel schrijven om het bestuur een globaal beeld te geven. Aldus geschiedde en het bestuur gaf een GO aan dit project.

We startten met het opstellen van een projectplan. Gezien de omvang en tijdsduur is het namelijk erg belangrijk om alle relevante zaken in beeld te hebben, te regelen en zoveel mogelijk te documenteren. Denk hierbij aan:

- In welke bestandsgrootte en extensie, waarmee (scanner/pc) en wanneer (voor/na codering) gaan we scannen
- waar slaan we de digitale documenten op en hoe noemen we ze
- wat wordt de back-up procedure intern en extern
- welke database gaan we gebruiken
- welke selectievelden nemen we op
- starten we de productielijn (scannen, conversie, coderen en registreren) in zijn geheel op en hoe ziet de organisatie eromheen er dan uit?

Bovengenoemde zaken en meer hebben we op de rit gekregen, maar het was allerminst statisch. Door technische (bijv. uiteindelijke keuze van de database programmatuur), maar ook organisatorische (het digiteam ging groeien) ontwikkelingen moesten we zeker in de eerste jaren zaken regelmatig aanpassen.

De klus kon beginnen

Na aanschaf van de benodigde scanner en werkstations kreeg het digiteam plaats in de vroegere kamer van de burgerlijke stand. We stelden een soort productielijn op.
1) scan-omgeving, nummering
2) conversie en bijsnijden omgeving
3) registratie in databaseprogramma.

Welk databaseprogramma

Het accent lag in het begin bij scannen en conversie. Reden hiervoor was dat er nog geen beslissing genomen was welk database programma we zouden gaan gebruiken. Hoe 'gratis' konden we dit invullen? Het professionele Adlib was tot 5.000 foto's gratis, maar daar zouden we al heel snel overheen gaan. Het zelf (laten) bouwen bleek niet eenvoudig en had ook een groot risico wanneer de programmeur zou wegvallen of bestaande technieken achterhaald werden. Het programma Adres2000 en ook de Google-opties hebben we nog bekeken maar ook daar kleefden teveel nadelen en risico's aan.
We kwamen uiteindelijk mede door onze regionale contacten weer bij Adlib uit. Doordat omliggende historische kringen Adlib gebruikten of gingen aanschaffen werd het voor ons ook interessant. Data uitwisselen zou makkelijker gaan en nog belangrijker was het kennis delen van het gebruik van Adlib. We kozen uiteindelijk Adlib op een SQL-database-platform. De registratie is inmiddels goed op gang. We komen periodiek met de andere Adlib-gebruikers in de regio bij elkaar om ervaringen en kennis te delen.

Namencommissie

Toen het registratieteam op gang kwam, signaleerden we al snel een gemis dat op zeer korte termijn opgelost moest worden. Bij de invoer botsten we namelijk op veel foto's met (veel) mensen erop met daarbij geen of erg weinig namen genoteerd. Omdat het veel foto's waren waar onze oudste generatie in Gendt nog wel de namen van zou kennen, hebben we toen een namencommissie opgericht. Hierin zaten onze 'senioren' op woensdag na de koffie hun best te doen om zoveel mogelijk mensen te herkennen en van een naam te voorzien. Inmiddels hebben de senioren alle mappen doorlopen wat een mooi resultaat heeft opgeleverd.

Ook van uw generatie zijn niet alle namen onder onze foto's bekend.
Kom gerust eens langs en help ons dat compleet te maken!

Geen risico

Nu de productie op scan- en registratiegebied op toeren is groeit het digitale archief gestaag. We mogen daarom geen enkel risico lopen om de data, waar zeer vele uren werk in zitten, te verliezen.

Daarvoor hebben we onze back-upprocedure. Alle data die we inmiddels hebben staan op de scan en registratiecomputers. Daarnaast verlaat een kopie van die data op een externe schijf na elke kringavond of -ochtend Villa Ganita. Van de gescande foto's wordt ook een werkexemplaar (het kleinere jpg-formaat) gemaakt. Ook die staan naast de betreffende conversie/bijsnijden computer op de genoemde externe schijf die het gebouw altijd verlaat. Daarnaast zetten we ook een kopie van de werkexemplaren bij Google in de cloud. Alsof dit allemaal nog niet voldoende is, maken we ook nog periodiek een kopie van alles op een tweede externe harde schijf.

Blijven uw mooie foto's altijd behouden voor het nageslacht?
Deel ze met ons want...
een archief van een historische kring gaat nooit verloren!

U ziet dat we het brandbare en onvervangbare papieren fotoarchief met de digitalisering al behoorlijk veilig hebben gesteld!

Tijden veranderen

Samen op de foto, leuk! Ja, dat was vroeger zeker zo maar tijden veranderen. Vroeger zat de foto mooi in je album of wellicht in de portemonnee op je bil. Daar had niemand 'last' van want die zag het niet. Dat is nu heel anders met internet. De sociale media dringen zich op. Ongevraagd sta je pardoes op een website, Facebook of Instagram. Het kon niet uitblijven dat hier paal en perk aan gesteld zou gaan worden. Vanaf mei is de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) van kracht en kunnen/mogen we niet maar zo fotomateriaal van personen openbaar maken. Ook wij hebben hier mee te maken. Met fotomateriaal zijn we al voorzichtig i.v.m. auteursrechten van de foto-eigenaar, daar komen dus nu de AVG-regels bij.

Hoe staan we er na zo'n 9 jaar voor?

Het analoge fotoarchief bestaat uit 130 blauwe ordners en 15 diverse fotoalbums. Dan zijn er nog heel veel albums, negatieven en dia's van Tom Nahon. Van dit archief zijn momenteel alle blauwe ordners (7.400 foto´s) digitaal en van de mappen van Tom Nahon zijn reeds 6.500 foto's gescand.
Het scan-archief bevat dus nu al een kleine 14.000 foto's in bron- en jpg-formaat
In Adlib zijn inmiddels 2.100 records met codering (namen van personen, gebouwen, locatie en evenementen) ingevoerd. Dit is dus de definitieve omgeving van het fotoarchief waarin het mogelijk is om gericht te zoeken op bijv. naam van personen, gebouwen, evenementen etc.
Daarnaast hebben we inmiddels ook een op gang gekomen digitale stroom van 4.300 binnengekomen foto's die nog een nummering moeten krijgen en na codering ook in Adlib moeten komen.

Het Digiteam

Door de jaren heen is ons team van 3 naar 7 personen gegroeid met elk zijn expertise.

- Scan-sectie: Riet en Ine
- Conversie/bijsnijden: Martien
- Adlib-team: Ria, Annet, Eveline en Jos
- Documentatie/back-up: Annet
- Cloud-archivering: Jos
- Projectcoördinatie: Jos
- Regio-overleg: Annet, Ria en Jos.

Jos Aarntzen

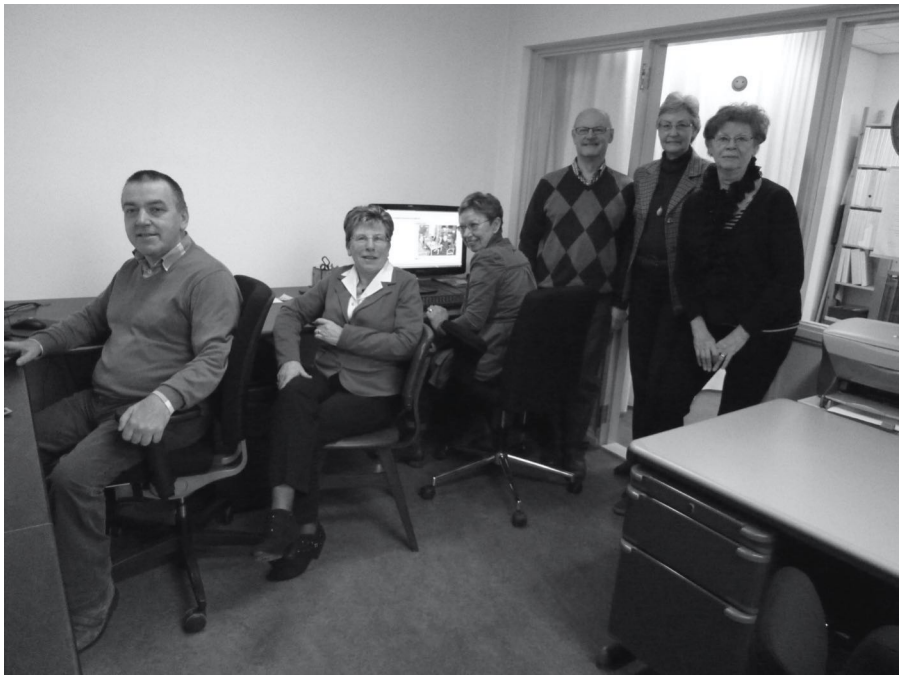

Een groot deel van het Digiteam. V.l.n.r. Jos Aarntzen, Annet Gerritsen, Ria Schouten, Martien Roelofs, Riet Berends en Ine Smeenk. Eveline Hendriks ontbreekt op deze foto.

Gendt de ‘AchterTuijn’ van Nijmegen

50-jarig jubileum

De afdeling Archeologische Werkgroep Nijmegen vierde haar 50-jarig bestaan op 6 oktober 2018. Voor deze gelegenheid is er een expositie ingericht in het Graafs Museum dat zich bevindt in de Hampoort te Grave. Deze tentoonstelling is tevens georganiseerd ter ere van de pionier en oprichter van de afdeling Nijmegen en omstreken Wim Tuijn, overleden in 2015.
De opening vond plaats in de prachtige Sint-Elisabethkerk gewijd aan Elisabeth van Hongarije (1207-1231). Door de voorzitter van AWN Nijmegen e.o. en andere sprekers werd het leven en werken van Wim Tuijn herdacht. Ter gelegenheid hiervan werd het boek ‘Archeologie in onze achter-Tuijn’ door de voorzitter van de afdeling Nijmegen, John Jansen, overhandigd aan de landelijke voorzitter, Gajus Scheltinga.

De tentoonstelling

De sectie Archeologie van onze kring was gevraagd om medewerking te verlenen aan deze tentoonstelling. De afdeling Nijmegen had belangstelling voor de bijzondere grafvondsten van Gendt. Vooral omdat Wim Tuijn namens de AWN hier zijn medewerking aan verleend had. Een grote vitrine is gevuld met een overzicht van het pionierswerk van Wim Tuijn. Verder zijn er bodemvondsten uit de omgeving van Nijmegen en uit Nijmegen zelf. Deze geven een beeld van de omliggende bewoningsgeschiedenis, verzameld door leden van archeologische werkgroepen van diverse historische kringen, gelieerd aan afd. Nijmegen e.o.

Romeins grafveld van Gendt

In het voorjaar van 1984 is in de Angerensestraat bij grondwerkzaamheden in een bestaande schuur een drietal Romeinse begravingen ontdekt. In de grafkuilen trof men bijgiften met crematieresten aan uit begin van de tweede eeuw: een terra nigra kom en kommetje, een ruwwandig bord, een bekertje van beschilderde waar, een reducerend gebakken oorpotje en een fibula met een in doorsnede driehoekige beugel.
Bij de opening kwam deze opgraving nog ter sprake als een heel bijzondere en weinig voorkomende overdekte opgraving. Van deze opgraving is een verslag gemaakt en gepubliceerd in het jaarverslag 1984 van de AWN.

Merovingisch grafveld van Gendt

Een ander grafveld waar Wim Tuijn een belangrijke bijdrage aan geleverd heeft, samen met Wim Otemann, is het grafveld in Hulhuizen. Hiervoor gaan we terug naar september 1991. Dan wordt bij het rooien van fruitbomen een voor deze regio belangrijke ontdekking gedaan. In de wortelkuilen tref men menselijke skeletdelen, bronzen voorwerpen, een francisca werpbijl en een pot met crematieresten aan. Naast het lichaam van een jonge man van 18 tot 20 jaar oud ligt een snijdend zwaard van het type langsax. Voor het verslag van deze opgraving zie: Archeologische inspectie: Vroeg middeleeuwse grafvondsten te Hulhuizen, Gem. Gendt, Provincie Gelderland d.d. 8 oktober 1997.

Namens de kring mocht ik voorzitter John Jansen van de AWN regio Nijmegen e.o. feliciteren met het 50-jarig bestaan. Hem zijn onze twee boeken en een uitgave van ons kringblad Ganita mare overhandigd met de woorden: ‘Dit is een overzicht van ons culturele erfgoed, ook in jullie achtertuin’.

Gerard Janssen
Sectie Geografie en Archeologie

Belangstelling voor de vitrine met Gendtse vondsten.

Gerard Janssen feliciteert de voorzitter van de AWN regio Nijmegen.

Prins en Prinses Carnaval Jan-Willem Gerritsen en Anita Peters

Jan-Willem Gerritsen is op maandag 27 augustus 1979 in Gendt geboren. Het was Gendtse kermis, Opa Gerritsen had alle reden om luidkeels op de kermis te melden, aan iedereen die het wilde horen, dat er een kleinzoon was geboren. Jan-

Willem groeide op de boerderij van zijn ouders aan de Angerensestraat op en had een onbezorgde jeugd. Toen de tijd daar was, bezocht hij de Mariaschool in Gendt, maar Jan-Willem speelde liever thuis. Na de lagere school volgde hij de opleiding Dierhouderij aan de Huissense Technische School. Na die opleiding ging hij naar de Middelbare Landbouwschool in Tiel.
Naast alle studietijden was er natuurlijk ook nog tijd voor sport. Bij de Bataven heeft hij de voetbalcarrière doorlopen van de F'jes tot de senioren tot in 2005 een knieblessure en een gebroken enkel een einde maakten aan het actieve deel van de voetbalsport. Toch wilde Jan-Willem nog betrokken blijven bij het voetballen van de Bataven en heeft hij nog enige tijd opgetreden als grensrechter en verzorger.

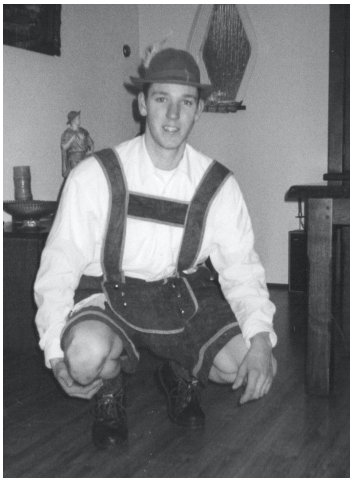

Wat er wel overgebleven is, is een grote vriendengroep. Samen met deze groep wordt er niet meer gevoetbald, maar jaarlijks gaan ze samen een dagje vissen. Ook gaat hij elk jaar met een groep jongens naar de Zwarte Cross in Lichtenvoorde. Er moet echt iets dringends zijn, wil iemand daar niet bij aanwezig zijn.
Inmiddels is Jan-Willem al jaren lid van de vrijwillige brandweer in Gendt. Ook een invulling van zijn vrije tijd die niet alleen voor zichzelf is, maar ook voor de hele Gendtse gemeenschap. Wekelijkse oefenavonden houden de mannen scherp en zorgen voor een hechte groep.

Anita Peters is in Doornenburg geboren en getogen als jongste dochter met twee oudere zussen.

Anita heeft in Doornenburg De Doornick bezocht en daarna het OBC in Bemmel. Sport was al op jonge leeftijd een heel belangrijk tijdverdrijf voor Anita. Haar keuze voor een opleiding in de sport was dan ook geen verrassing. De keuze viel op de Christelijk Academie voor Lichamelijke Opvoeding in Zwolle. Hier kon zij haar energie wel kwijt. Judo, tennis, turnen, stijldansen en volleybal, het zijn allemaal sporten die Anita heeft bedreven. Hierin was ze erg fanatiek, vooral omdat ze slecht tegen haar verlies kon. Dit was een extra motivatie om te winnen. Ook heeft Anita trompet gespeeld bij de harmonie van Doornenburg.
Momenteel is Anita erg actief met badminton en werkt ze als sportlerares aan de Hendrik Piersoncollege te Zetten.

Thuis worden nog vaak veel gezelschapsspellen gespeeld. Of bij die spellen wel altijd de juiste

spelregels worden gehanteerd, zullen we hier maar in het midden laten.

In 2005 ontmoetten Jan-Willem en Anita elkaar tijdens het Kersenfeest. Alle reden voor een nadere kennismaking. Anita was heel actief in een vriendengroep met de naam Buutegewoon in Angeren. Bij deze vriendengroep voelde Jan-Willem zich direct thuis. Deze vrienden bouwen elk jaar voor de carnavalsoptocht van Angeren een wagen met steeds weer een pakkend en actueel item.

In 2010 zijn Anita en Jan-Willem getrouwd. Op 19 februari 2012 werd hun dochter Lana geboren. Lana was tijdens de carnaval 2012 de jongste inwoner van Gendt, reden voor prins Pieter de Heraut en zijn gevolg af te reizen naar het Rijnstate ziekenhuis in Arnhem om als heerser van Gendt deze jongste inwoner welkom te heten. Op 2 november 2013 werd Noa geboren.

De hele familie Peters.

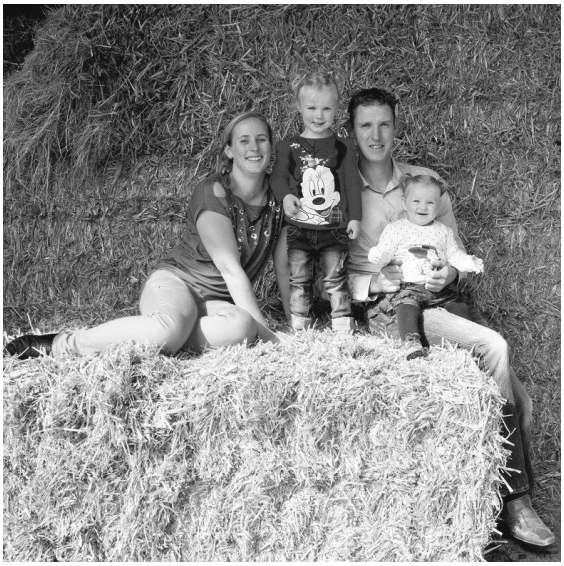

Jan-Willem en Anita met de kinderen.

Voorjaar 2017 werd Jan-Willem verrast met de vraag of hij Prins Carnaval in Gendt wilde worden met Anita uiteraard aan zijn zijde. Een niet alledaags verzoek. Na antwoord te hebben gekregen op vele vragen die het verzoek met zich meebracht en geregel om het bedrijf ook in die periode draaiende te houden, werd ingestemd om voor twee jaar de scepter te zwaaien over het Narrenrijk in Gendt. Er brak een tijd aan van zwijgen en regelen. Op precies de 11^{e} van de 11^{e} in 2017 was de onthulling. Groot was de verrassing bij de bezoekers van het Prinsenbal toen Jan-Willem en Anita zich presenteerden als nieuw prinsenpaar.

Het afgelopen seizoen is voor hen een hele mooie tijd geweest. Met veel leuke ontmoetingen, zoals met de oudste en jongste inwoner, maar ook de ontmoeting en het gezelschap van de jeugdprins Ties was een geweldig succes.
Reikhalzend kijken Jan-Willem en Anita uit naar hun tweede jaar.

De hele familie Gerritsen.

Dit artikel kwam tot stand met welwillende medewerking van Jan-Willem Gerritsen en familie die toestemming gaven voor publicatie.

Willem Rasing

32+33	34+35	36+37	38+39	40+41	42+43	44+45	46+47
Johannes GERRITSEN	**Theodorus GERRITSEN**	**Johannes ter WIEL**	**Johann Lambert LEMM**	**Evert BUURMAN**	**Johannes PRUIJN**	**Hendrik BOUWMAN**	**Fredericus van GRONINGEN**
* Huissen, 28 nov 1821 † Huissen, 12 jun 1899	* Huissen, 1 jn 1832 † Huissen, 12 nov 1871	* Groessen, 23 sep 1827 † Duiven, 9 feb 1901	* Kellen, 5 mei 1829 † Zevenaar, 7 apr 1916	* Bemmel, 14 apr 1844 † Bemmel, 5 nov 1905	* Bemmel, 22 mei 1848 † Bemmel, 8 jul 1921	* Bemmel, 24 jan 1840 † Bemmel, 24 jan 1923	* Gendt 17 nov 1833, † Doornenburg, 7 jul 1898
∞ 1857	∞ 1870	∞ 1872	∞ 1871	∞ 1871	∞ 1879	∞ 1870	∞ 1874
Hendrina KREGTING	**Willemina LENTJES**	**Frederica PRUIS**	**Everdina COENEN**	**Johanna Cristina ADAMS**	**Christina Willemina Van ONNA**	**Willemina PETERS**	**Everdina NUIJ**
* Huissen, 5 mrt 1834 † Huissen, 12 apr 1886	* Huissen, 24 apr 1844 † Huissen, 9 jul 1923	* Zevenaar, 9 okt 1836 † Duiven, 15 jul 1902	*Aerdt, 23 mrt 1846 † Zevenaar, 22 feb 1924	* Drempt, 21 mei 1850 † Bemmel, 22 feb 1933	* Bemmel, 12 aug 1853 † Bemmel, 14 jun 1923	* Huissen, 24 mrt 1845 † Bemmel, 24 jan 1923	* Doornenburg, 21 feb 1839 † Bemmel, 22 jun 1912

16	17	18	19	20	21	22	23
Petrus GERRITSEN	**Cornelia Geertruida GERRITSEN**	**Gerardus Hendrikus ter WIEL**	**Helena Theodora LEMM**	**Everardus Hendrikus BUURMAN**	**Johanna Elisabeth PRUIJN**	**Gerardus BOUWMAN**	**Maria Margaretha van GRONINGEN**
* Huissen, 7 apr 1874 † Huissen, 25 dec 1950	* Huissen, 8 mrt 1871 † Huissen, 3 okt 1951	* Groessen, 22 mei 1877 † Zevenaar, 3 nov 1951	* Zevenaar, 17 sep 1873 † Zevenaar, 8 sep 1949	* Bemmel, 10 apr 1880 † Bemmel, 11 nov 1918	* Bemmel, 5 apr 1880 † Arnhem, 29 mrt 1926	* Bemmel, 20 mei 1873 † Bemmel, 4 jul 1938	* Doornenburg, 6 mrt 1876 † Bemmel, 24 mei 1954
∞ Huissen, 17 jun 1903		∞ Zevenaar, 20 jun 1902		∞ Bemmel, 7 mei 1908		∞ Gendt, 22 apr 1909	

8	9	10	11
Johannes Bernardus GERRITSEN	**Helena Maria ter WIEL**	**Wilhelmus Christianus BUURMAN**	**Clasina Helena BOUWMAN**
* Huissen, 25 feb 1908 † Gendt, 13 dec 1992	* Zevenaar, 11 dec 1906 † Arnhem, 7 sep 1965	* Bemmel, 9 aug 1915, † Arnhem, 13 jul 1991	* Bemmel, 8 aug 1920, † Bemmel, 1 jun 2013
∞ Zevenaar, 21 mei 1946		∞ Bemmel, 29 jun 1945	

4	5
Petrus Gerardus GERRITSEN * Huissen, 13 maart 1947	**Johanna Maria BUURMAN** * Bemmel, 9 november 1947
∞ Bemmel, 29 december 1970	

Johannes Wilhelmus Maria GERRITSEN
* Gendt, 27 augustus 1979
Prins Jan Willem de Buutegewone 2018-2019

∞ Gendt,

Lana
Noa

48+49	50+51	52+53	54+55	56+57	58+59	60+61	62+63
Johann PETERS * Gendt, 7 sep 1835 † Bemmel, 18 mrt 1905	**Wilhelmus Johannes BINNENDIJK** * Pannerden, 14 mrt 1837 † Nijmegen, 15 apr 1913	**Arnoldus WOUTERS** * Huissen, 10 jun 1840 † Huissen, 24 dec 1927	**Bartholomeus VERWAAIJEN** * Bemmel, 15 feb 1841 † Bemmel, 21 dec 1884	**Jan OPGENOORT** * Gendt, 30 jan 1849 † Gendt, 22 jun 1921	**Hendrikus DERKSEN** * Gendt, 17 jul 1873 † Nijmegen, 8 okt 1955	**Johannes Bernardus BERNS** * Gendt, 20 mei 1851 † Gendt, 1 mrt 1925	**Hendrik CORNELISSEN** * Gendt, 4 sep 1856 † Gendt, 2 nov 1893
∞ 1865	∞ 1867	∞ 1872	∞ 1872	∞ 1884	∞ 1897	∞ 1889	∞ 1885
Petronella JANSSEN * Bemmel, 15 jan 1843 † Bemmel, 22 dec 1876	**Bernardina THUIS** * 's-Heerenberg, 20 jan1842 † Nijmegen, 12 jun 1913	**Petronella van WISSEN** * Huissen, 29 apr 1841 † Huissen, 9 jun 1887	**Hendrina Cornelia KREGTING** * Bemmel, 9 dec 1844 † Bemmel, 22 mei 1926	**Maria De VRIES** * Gendt, 8 mei 1851 † Mook, 3 jul 1925	**Johanna BRUSSEN** * Ubbergen, 18 apr 1877 † Gendt, 22 dec 1950	**Wilhelmina SEEGERS** * Gendt, 29 mrt 1860 † Gendt, 31 jan 1927	**Anna Elisabeth JANSEN** * Gendt, 20 mei 1859 † Gendt, 8 dec 1916
24	25	26	27	28	29	30	31
Antonius Albertus PETERS * Bemmel, 2 nov 1876 † Bemmel, 31 okt 1912	**Maria BINNENDIJK** * Pannerden, 30 sept 1874 †	**Hendrikcus WOUTERS** * Huissen, 18 dec 1876 † Bemmel, 5 dec 1953	**Hendrina Cornelia VERWAAIJEN** * Doornenburg, 21 mrt 1875 †	**Johannes Hendrikus OPGENOORT** * Gendt, 20 nov 1891 † Arnhem, 3 okt 1953	**Henrica Johanna Maria DERKSEN** * Gendt, 28 apr 1897 † Gendt, 18 dec 1985	**Mathias Gerardus BERNS** * Gendt, 26 jul 1890 † Ubbergen, 11 feb 1970	**Johanna CORNELISSEN** * Bemmel, 21 jan 1890 † Zevenaar, 4 dec 1971
∞ Bemmel, 11 mei 1905		∞ Bemmel, 13 sep 1906		∞ Gendt, 12 jun 1920		∞ Gendt, 22 nov 1918	

12	13	14	15
Wilhelmus Antonius Johannes PETERS * Bemmel, 14 apr 1909 † Nijmegen, 12 jan 1990	**Hendrina Petronella WOUTERS** * Doornenburg, 25 jan 1909 † Doornenburg, 22 jan 1979	**Jacobus Johannes OPGENOORT** * Gendt, 14 apr 1921 † Gendt, 15 okt 2004	**Anna Elisabeth Wilhelmina BERNS** * Gendt, 1 jan 1924 † Nijmegen, 3 feb 2012
∞ Bemmel, 15 feb 1939		∞ Gendt, 6 mei 1950	

6	7
Charles Theodorus Robertus PETERS * Bemmel, 19 augustus 1948	**Hendrica Theaodora Maria OPGENOORT** * Gendt, 15 november 1954
∞ Gendt, 19 december 1973	

3

Anna Maria PETERS
* Doornenburg, 10 april 1983

8 oktober 2010

GERRITSEN, * Arnhem,19 febr 2012
GERRITSEN, * Arnhem, 2 nov 2013

Onbekend, maar niet onbemind

Verslag van de excursie op 21 april 2018

Het is of de duivel ermee speelt. De middag van het museumbezoek is het een van de zonnigste in april. Het museum Baron van Brakell in Ommeren is zo te zien een imposant gebouw met een terras erbij dat al lokt. Dan denk je, een uurtje binnen en dan buiten! Helaas, binnen is veel meer te zien dan de website die sprak van boerenwagens en oude Betuwse voorwerpen deed vermoeden.

Archeologie

De afdeling archeologie van het museum is indrukwekkend en gaat van de vroegste prehistorie

tot en met de Middeleeuwen met de nadruk op de Romeinse vondsten. De rondleider van onze groep, Kobus van Ingen, weet er zoveel van dat al gauw blijkt dat hij niet voor niks veertig jaar ervaring met archeologie heeft. De Betuwe is een grote schatkamer wat betreft archeologische vondsten, die vooral uit zandafgravingen en grindgaten te voorschijn zijn gekomen. Het museum heeft zelfs stukken die de grote oudheidkundige musea van Nederland, zoals in Leiden en Nijmegen, niet hebben. Zoals een groot tufstenen blok met een gat erin, waarin een deur van het castellum (fort) draaide. Verder nergens ooit gevonden. Kobus vertelt dat het grote grafveld wat laatst in het nieuws was met de grafvondsten, zogenaamd uit Tiel, eigenlijk van het plaatsje daarnaast, Echteld, is. Maar Tiel weet men te liggen en Echteld zegt menigeen niets. Naast bronzen voorwerpen, zoals heel veel fibula's, mantelspelden, zijn er ook oude Romeinse medische instrumenten en veel aardewerk en munten uit die tijd tot en met de Middeleeuwen te bewonderen. Het geheel wordt geïllustreerd door kaarten, posters met informatie en achterin een nagebouwd Ro-

Geert Witjes en zijn vrouw Everdien maken dankbaar gebruik van het Romeinse toilet.

meins toilet, waar enkele bezoekers meteen op neerzijgen. Verder is er een ruimte waar aandacht wordt geschonken aan de tempel van ons Elst met een Romeinse muurschildering. Er is ook een kaart van de limes, de grens van het Romeinse rijk die langs de Rijn liep. Volgens Kobus is met de terugtrekking van de Romeinen ook de taalgrens meegegaan. In België wordt nu nog 'koeterwaals' gesproken.
Niet alleen onze groep weet het museum te vinden. Dat merk je als je een foto maakt en er meteen prominent een vreemde op staat. Ook de kinderen van de bezoekers blijken zich niet te vervelen.

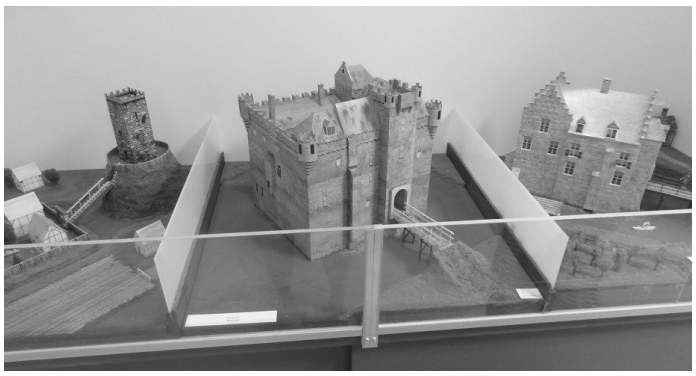

Nieuwere tijden

Er zijn een paar maquettes van (verdwenen) kastelen te zien, die de ontwikkeling in de bouw ervan tonen, van een boerderij met versterkte toren, een zogenaamd mottekasteel, tot een eenvoudig versterkt gebouw met woontoren tot een 'echt'

kasteel. Kobus merkt op dat de adel in die tijd wel grootgrondbezitter was, maar dat een ridder niet zelf de grond mocht bewerken. Dan werd hij prompt uit de adelstand gezet. Na de Middeleeuwen zie je voorbeelden van jamfabrieken en steenfabrieken waar vroeger geld verdiend werd. Vooral huisvrouwen werden vroeger ingezet om

de steeltjes van de kersen te halen. Voor het ontpitten was er een machine. Er werd eens aan een jongetje gevraagd wat zijn moeder eigenlijk deed. 'Die is aan het stelen'.

De Betuwse klei vormde niet de aanzet tot de steenfabricage, maar de goede transportmogelijkheden in de Betuwe. Tegenwoordig behoort de laanbomenteelt in dit gebied tot de top van Europa. Bomen met kluit kosten maar een fractie meer dan zonder, wat als gevolg heeft dat langzamerhand de bodem zakt. Zo komen af en toe weer vondsten boven de grond. Aan het eind van de expositie komt nog de Tweede Wereldoorlog aan bod met allerlei oorlogstuig, een beetje als ons Museum Niemandsland.

Goed, deze verdieping gezien en op naar de kelder. Daar zijn dan de boerenwagens te bewonderen. Mooie wagens met alle bijbehorende accessoires zoals fraaie paardenhamen. Maar niet alleen de boerenwagens; er is gereedschap voor allerlei doeleinden zoals de fruitpluk met de bussels voor de kersen. Er is een manshoge weegschaal, waar menigeen graag op gaat staan omdat die normaal kilo's te licht aangeeft. 'Wat op dieet, ik moet juist meer eten!' Helaas blijkt die heel selectief bij wie die dat doet. Er zijn ruimten ingericht die tonen hoe de werkplaats van de schoenmaker eruit zag, de 'mooie' kamer van na de oorlog en een schooltje van vroeger. Dit zijn maar enkele voorbeelden. Er is via een trap nog op een tussenverdieping te komen, die naast een prachtig poppenhuis, voorbeelden van mutsjes, kantwerk, merklappen en nog veel meer heeft. Het duizelt bijna, dus op naar het café waar je voor schappelijke prijzen een drankje kunt bestellen en het verlokkende terras.

Baron van Brakell

Achter het gebouw is nog een mooi wandelgebied met daarin het graf van Baron van Brakell (1788-1865). Hij was een landbouwdeskundige die al vroeg vernieuwende landbouwmethoden toepaste, die bij de boeren in die tijd op weerstand stuitten. Tegenover het museum is nog een landgoedwinkel met eveneens een groot terras. Dus volgende keer of slecht weer uitzoeken, zodat je het museum heel goed kunt bekijken of met mooi weer heel vroeg komen. Het was voor ons een onbekend museum, maar na dit bezoek zeker niet meer onbemind.

Yvonne de Boer-Ravestein

Oude spreekwoorden en gezegden

Gedurend ien de mode, altied wèrek zat
Vri'je tied he'k zwat nie gehad.
Aon d'n aojjem kum 't wèrek ow daor
Niks is genoeg gi'j bun nooit klaor
(Aan het werk)

A'j Jan kwiet bun en dâ gebeur duk
Mô'j mar krabbe waor 't nie juk
Die zal nie mer lang thuus kunne blie-ve
Want bi'j hum is d'n aak aon't drie-ve
(Dementeren)

A'j d'n hoek um gao as't zô ver is
En bun neergeleid ien 'n houtere kis
Dan is 't kjerkhof nie ver mer weg
Daor ku'j dan ligge achter de beukeheg
(Persoon is overleden)

Hi'j hè gin rus en hi'j liek ien de war
Dâ wör stids slimmer ja 't is hee bar
Kiek, daor lup tie awèr rond te sjouwe
D'r is mè'r hum nie te egge of te bouwe.
(Met hem valt niets te beginnen)

D'n duit en de fluit daor gee'r 't um
Dâ's alles en wâ d'r ok van kum
Zonder geld krie'j gewoonweg nie veul fiks
En allinig ien't lève, nee dâ's ôk mar niks.
(Geld en liefde bepalen de harmonie van het leven)

'T wàèjde bar, daor mos schaoij van komme
Vâd zat djörrum te vluke en te bromme
Mar 't viel nog zat mè 't merste bleef heel
D'r gieng verders niks kepot as d'n bessemsteel.
(Schade valt mee)

Kiek ze daor ligge, kjèkjè wâ'r 'n stel
Dâ git wer goed, dâ zie'j zo wel
Ze kan nog lache, die hemme schik
Dâ zit wel goed, dâ's dikke mik
(De ruzie is voorbij, de vriendschap floreert)

Al doe'j ien't lève van alles wat
Gi'j hè nooit tied genoeg gehad
Want kjesse, erdbèze of 'n riepe druuf
A'j dood bun hè'j nog nie alles gepruuf.
(Je kunt in het leven niet alles meemaken)

Schoewne die blinke, ’n neije pet
Daor is alle èremoei bute gezet
Ja, a’j van de staat win, o Gottegot
Dan is ow de boks nie mer kepot
(Vermogend zijn)

Bu’j mien vör de solo aon’t houwe
Of lao’j mien allinig werreke en sjouwe
Dâ zien dinger waor’k niks vör kop
Ien dâ geval blaos gi’j um mar op
(Hou me niet voor de gek. Probeer dat maar bij een ander)

Die ni’je baos wit precie-s hoe ’t mot
Hum mak gi’j niks dâ’s gin Piet Snot
Dus kiek gi’j mar uut, a-nders git ow dâ nekke
Want ni’je here hange ni’je hekke.
(Nieuwe leiders maken nieuwe wetten)

Gi’j zou d’r van ien de war kunne rake
Mar wâ’j ôk dink dâ zien nie ow zake
Mè dâ fantezie-re van ow hè’k ’t wel gehad
Dâ sien allinnig mar smoesjes van de kat.
(Dit is grote onzin)

Tekst: Herman Buurman
Tekening: Wilma Schouten-Kregting

Welkom nieuwe leden

Uit Gendt, tenzij anders vermeld:

Dhr. A. Huberts, Wychen
Dhr. J. van Merm
Mevr. J. Scholten-Niesink
Dhr. J. Dümmer
Mevr. H. Witjes, Doornenburg
Mevr. M. Aalbers-Bouwens, Nijmegen
Mevr. J. van Gilst-Booltink
Dhr. J.C.M. Schennink
Mevr. A. v.d. Sant
Mevr. J. Loevering-Bosveld
Mevr. G. Willemsen-Roelofs, Gorinchem

Wij hebben op dit moment 902 leden.

In een vooroorlogs boekje over de geneeswijzen van pastoor Heumann (een soort dr. Vogel) vonden we een stukje over winterhanden. Wordt dit voortaan nostalgie met de klimaatverandering?

Maatregelen bij bevriezingen.
Winterbuilen.

Als het menschelijk lichaam langen tijd aan strenge koude is bloot gesteld, ontstaan ziekelijke veranderingen van het weefsel, die zoover kunnen gaan, dat het betreffende lid geen levensvatbaarheid meer heeft, afsterft en geamputeerd moet worden. Zulke sterke bevriezingen komen weliswaar in ons klimaat slechts uiterst zelden voor. Heeft iemand een bevroren lid, zoo brenge men hem niet dadelijk in een warm vertrek, maar wrijve het bevroren lichaamsdeel met sneeuw of koude natte doeken zoo lang, totdat het lid weer leven krijgt. Bij ons handelt het zich meestal om winterbuilen, bevriezingen van lichten graad. Sommige personen zijn zeer gevoelig voor kou en moeten zich dadelijk bij het begin van het koude jaargetij door geschikte kleeren in acht nemen. Het schoenwerk mag niet nauw zijn, als handschoenen neemt men het best de zoogenaamde wanten, dan kan de eene vinger den anderen verwarmen, en om de ooren kan men bij strenge vorst oorklappen nemen. Zoodra men merkt, dat de eerste verschijnselen van bevriezing optreden, vooral winterbuilen, moet men de aangetaste plaatsen meermalen daags baden in een **heete, waterige oplossing van Pastoor Heumann's winterbuilenpoeder.** Ook is het goed om de winterbuilen, vooral als zij reeds open zijn, te omwikkelen met strooken linnen, waarop **Pastoor Heuman's Winterhandenzalf** is gestreken. Het pijnlijke branden jeuken verdwijnt dan spoedig en er wordt gauw een genezi verkregen.

Niet welkom in Huissen
Sporen in de tijd van een joodse inwoner van Gendt

Iedereen die het verleden onderzoekt, stuit op ontbrekende puzzelstukjes. Soms levert een archief dat in het begin veelbelovend lijkt, toch weinig of niks op. Frustrerend. Meestal wordt een verhaal dus niet compleet, want je moet het doen met wat je vindt.

Nehemia Salomons, inwoner van Gendt

Af en toe duikt achteraf uit onverwachte hoek opeens informatie op. Zo las ik in het jaarboek Terugblik van 2016, Betuws Mengelwerk, iets over een oude bekende van mij, Nehemia Salomons. Over het tweede huwelijk van deze joodse inwoner van Gendt die in 1793 met Hanna Jacobs uit Doesburg wilde trouwen, had ik ooit geschreven. Zijn eerste vrouw, Esther Salomons, was overleden. Zijn toekomstige, Hanna Jacobs, was geboren in Ootmarsum (datum onbekend). Voor het huwelijk was de schriftelijke toestemming van beide ouders nodig, hoewel ze meerderjarig waren en die bescheiden zaten in het Gendtse archief. Omdat er weinig over joden in Gendt bekend was, intrigeerde het mij toen. In de volkstelling van 1808 bleken er acht tot negen joden in Gendt te wonen. Waren dat meer gezinnen, wat deed Nehemia in Gendt en waarom trouwde hij weer een joods meisje? Om dat laatste te beantwoorden: het was gebruikelijk dat een jood een joodse bruid nam. Er waren niet veel joden in onze omgeving en het moet niet makkelijk geweest zijn om een huwbare joodse te vinden, maar Nehemia slaagde er weer in. – Bemmel had in de Over-Betuwe nog de meeste joden nl. 20 –. Hoe hij Hanna had leren kennen bleef in het ongewisse. Misschien vanwege zijn beroep, koopman. Nehemia kon dit beroep overal en dus ook in Gendt uitoefenen. Om kort te gaan, de vader van Hanna en de moeder van Nehemia, Judick Nehemiaas, gaven schriftelijk hun toestemming. De vader van Nehemia, Salomon Jacobs, was al overleden. Binnen twee maanden na de aanvraag was de schriftelijke toestemming van de wederzijdse ouders binnen en zal het huwelijk hebben plaatsgevonden, maar daar zijn geen gegevens van.

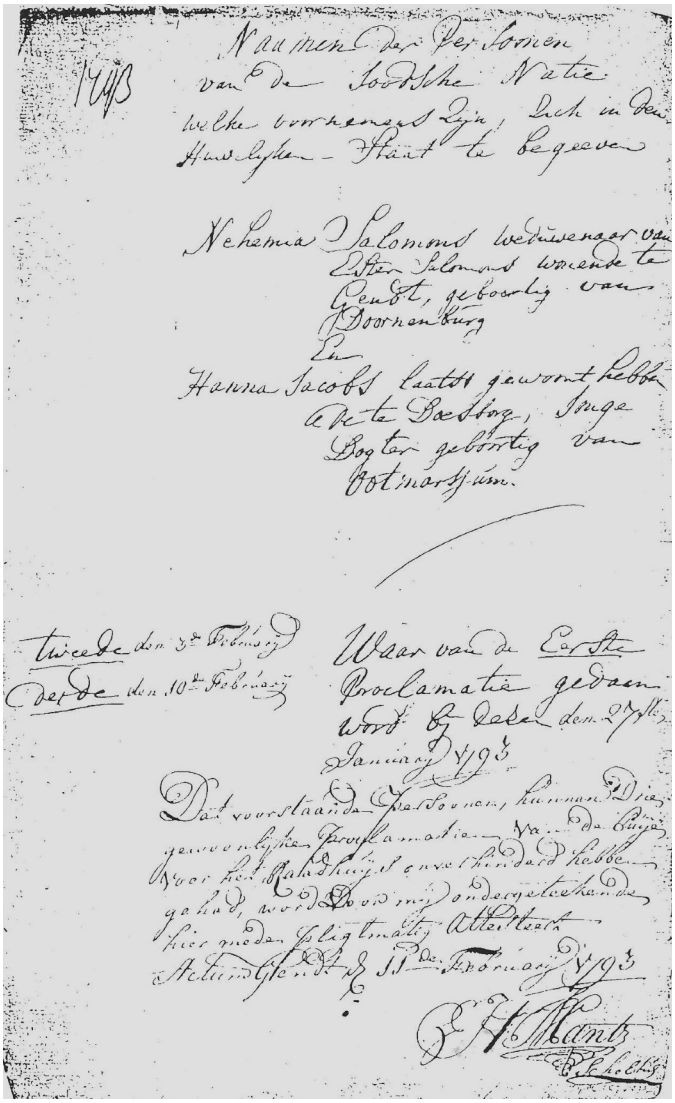
1793
Naamen der Personen van de Joodsche Natie welke voornemens zijn, Zich in den Huwelijken Staat te begeven

Nehemia Salomons weduwenaar van Esther Salomons wonende te Gendt, geboortig van Doornenburg
En
Hanna Jacobs laatst gewoont hebbende te Doesburg, Inge Dogter geboortig van Ootmarsum.

tweede den 3de Februarij
derde den 10de Februarij

Waar van de Eerste Proclamatie gedaan wordt op dato den 27ste January 1793

Dat voorstaande Personen, hunnen Die gewoonlijken Proclamatie van de Burgij voor het Rabbinaat en wederstandard hebben gehad, wordt door mij ondergeteekende hier mede geligtmatig Attestaat

Actum Gendt d. 31 Januarij 1793

J. H. Mants
Ch. Eliz.

Gemeentelijke aankondiging van het huwelijk van Nehemia Salomons met Hanna Jacobs.

Nehemia Salomons Cohen

Nehemia is in 1750 geboren in Doornenburg, zoals uit het stuk hiernaast blijkt. In 1793 woonde hij in ieder geval al in Gendt. Hij was bij zijn tweede huwelijk dus 43 jaar oud. Bij zijn overlijden op 67-jarige leeftijd op 28 november 1817 in Gendt, waar hij was blijven wonen, wordt hij Nehemia Salomon Cohen genoemd, een achternaam die hij tijdens de Franse overheersing aangenomen lijkt te hebben. Cohen is bij joden een gebruikelijke achternaam en betekent in het Hebreeuws priester. Als zijn vrouw wordt dan Betje Isaac of Isak (1763-1833) vermeld. Is hij dan voor de derde keer getrouwd of is het huwelijk met Hanna toch niet doorgegaan? Bij de eerste Gendtse volkstelling uit 1795 komt Nehemia (as) Salomon(s) of Cohen trouwens niet voor. Waarschijnlijk zijn toen nog niet alle inwoners geteld, want bij de volkstelling van 1808 heeft het aantal Gendtse inwoners opeens een buitensporige groei doorgemaakt, van 697 in 1795 naar 896 tot 907 in 1808 en is er zoals gezegd sprake van 8 à 9 joden.

Het gezin Cohen

Op internet zijn tegenwoordig diverse genealogieën te raadplegen en dan wordt duidelijk dat Nehemia een zoon Jacob (1787-1866) en dochter Sara (1790-1846) uit zijn eerste huwelijk had, een dochter Judith (1793-) uit zijn eerste of tweede huwelijk, Catharina (1795-) en Salomon (1796-) uit zijn tweede huwelijk en Simon (1806-) en Jetje (1810-) gezien het leeftijdsverschil met de andere kinderen uit zijn derde huwelijk. Dus met hem en zijn vrouw samen 9. Dan waren ze dus het enige joodse gezin in Gendt.

Zoals gezegd was hij van beroep koopman en bij een veiling na het overlijden van schout Ederveen blijkt hij een van de kopers van de inboedel. Verder vond ik dat zijn zoon Jacob Nehemia Cohen, geboren in 1787 in Pannerden, dus uit het eerste huwelijk, rond 1813 is opgeroepen om dienst te nemen in de Franse Nationale Garde. Zijn twee andere zonen, Salomon en Simon, staan in een Nijmeegs Besnijdenisregistertje.

zij vielen dus onder hem. Slechts joden die 10.000 Reichstaler meebrachten, mochten zich in zijn gebied vestigen. De koopman Nehemia Salomon, geboren in Doornenburg, maar omschreven als 'van Pannerden', dus op dat moment woonachtig in Pannerden, bezat in ieder geval dat bedrag niet, maar was wel welvarend. Toen hij 32 jaar oud was (in 1782) en nog vrijgezel kocht hij al een huis in Huissen, maar hij moest dat verkopen aan Kerst Michels omdat *'dezen verkoop ingevolge Coningl: ...Reglement niet hebben konnen doorgaan'.*
Waarom wilde Nehemia in Huissen wonen? Er wordt verwezen naar een zin in Das Protokollbuch der Landjudenschaft des Herzogtums Kleve van Fritz Baer, Berlin 1922. 'In Huissen wünscht Nehemias Salomon aus dem benachbarten Pannerden (…) ein Haus anzukaufen. Seine Eltern sollen entwerder in H. wohnhaft gewesen oder wenigstens auf dem dortigen Judenfriedhof, welcher unter dem Deich fast vergraben ist, beerdigt sein'. Er wordt dus gezegd dat zijn ouders of woonden in Huissen en/of er waren begraven. Ik waag dat te betwijfelen. Nehemia is in 1750 in

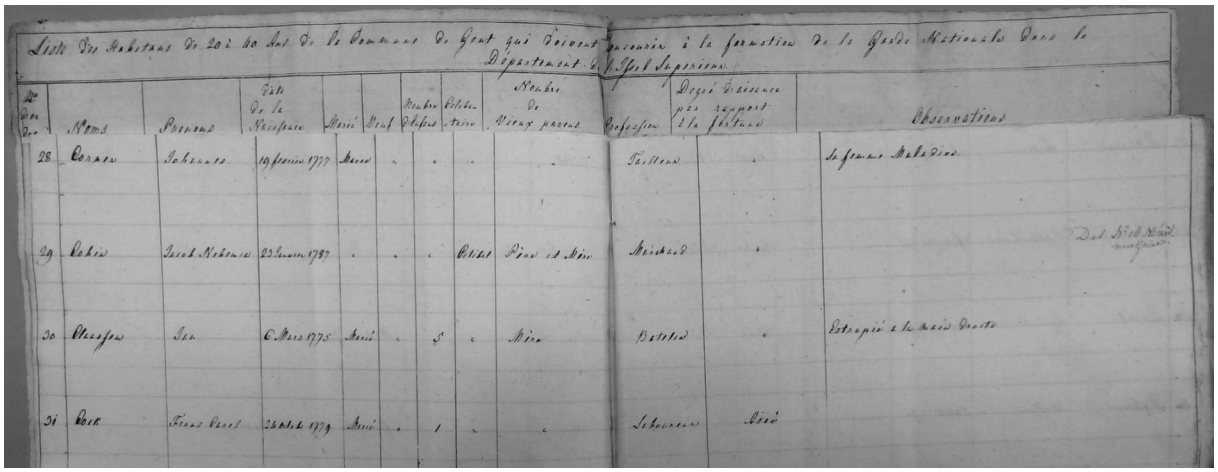

Hier wordt Jacob Nehemia Cohen (nr. 29) geregistreerd voor de Franse Garde.

Niet welkom in Huissen

Welke informatie kreeg ik nu over Nehemia Salomon uit de Terugblik, Betuws Mengelwerk? De auteurs Emile Smit en Jan Zweers schrijven daarin over joodse inwoners van Huissen en ook over hem. Hij blijkt tot driemaal toe getracht te hebben om in Huissen te gaan wonen. Het lukte niet. Wat waren de omstandigheden en was de reden dat hij geweigerd werd. Woonde hij al in Gendt of ging hij daarna in Gendt wonen?

Het bleek dat al tijden het antisemitisme in Duitse contreien hoogtij vierde. Frederik II van Pruissen had rond 1750 bepaald dat de arme joden uit zijn rijk geweerd moesten worden en dat er paal en perk aan hun groei gesteld moest worden. Toen waren Huissen en Hulhuizen Kleefse enclaves en

Doornenburg geboren, dus toen woonden zijn ouders niet in Huissen en in 1755 dienden de Arnhemse joden Salomon Cohen Jacobs en Samuel Levi al een verzoek in om een eigen begraafplaats in Arnhem te verwerven, omdat op het joodse kerkhof in Huissen geen plaats meer was. Het werd nog dat jaar in Arnhem gerealiseerd, nl. het joodse kerkhof de Zandbergen. Nehemia's ouders zullen dus ook niet gauw in Huissen begraven zijn.
Vier jaar na de eerste geblokkeerde aankoop trouwde Nehemia in 1786 met Esther Salomons en een jaar daarop deed hij een nieuwe poging om een – weliswaar vervallen – huis in Huissen te kopen, maar ook dat lukte niet.
Het volgend jaar deed hij een laatste poging om zich in Huissen te vestigen onder het mom drie-

maal is scheepsrecht. En met hem nog een andere joodse familie uit de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, de slager Levi Meijer uit Warmenhuizen. Smit en Zweers denken dat beiden dit wilden omdat de politieke situatie in Nederland onrustig was. Er werden gunstige adviezen verstrekt voor vestiging van beide joodse gezinnen. Levi, omdat hij slager was en goed voor de plaatselijke economie en Salomon, omdat hij een vermogend handelaar was en hij al toestemming had van burgemeester J.F. Pilgrim. Want bij voorafgaand onderzoek bleek zijn vermogen tenminste 4000 gulden te bedragen. Sommige inwoners van Huissen waren voorstander van vestiging, want het waren allebei bemiddelde joden, maar de Kleefse Kammer en de schepen Anton Gieben waren tegen en die hadden de overhand. Toch heeft zich zonder definitieve toestemming in de zomer van 1788 één familie in Huissen gevestigd, maar niet voor lange tijd, want beide gezinnen, dat van Levi Meijer en van Nehemia Salomons, werden uiteindelijk niet toegelaten tot Huissen.

Het gezin van de kleinzoon van Nehemia, slager Nehemia Abrahams woonde ooit in de buurt of in dit huis aan de Nijmeegsestraat/hoek Vleumingen.

Wel welkom in Gendt

Het gezin van Nehemia was zoals we hebben gezien, in die tijd niet welkom in Huissen, maar wel in Gendt, niet lang na de Huissense pogingen. Vanaf 1790 worden al zijn kinderen in Gendt geboren, dus alleen de oudste zoon Jacob niet. Of Nehemia hier ook een huis gekocht heeft en waar, weet ik niet. Na de dood van Nehemia in 1817 komen we de familieleden weer af en toe tegen en wel ...in Huissen. Moeder Betje sterft namelijk in 1833 op 70-jarige leeftijd in Huissen, misschien wel bij haar zoon Simon thuis. Simon, zelf slager, trouwt een jaar later in Huissen met de Elster slagersdochter Ester Manasses. Zijn zus Jetje Nehemia Cohen komt vanuit Huissen in 1849 weer terug naar Gendt met haar man de slager Jozef Abrahams en hun vier kinderen. Hun woonhuis stond in wijk B, achtereenvolgens nr. 15a, 20a en 15c, d.w.z. Polder in Hulhuizen. Toch keert het gezin zeven jaar later weer terug naar Huissen, maar hun zoon Nehemia Abrahams zoekt twee jaar later Gendt weer op en woont dan in wijk A, nr. 42, d.w.z. de Nijmeegsestraat. Ook hij is slager. Daar konden Gendtse inwoners dus koosjer vlees kopen; voor paarden– en varkensvlees moesten ze bij een andere slager zijn.

Eind goed al goed

Pas toen de Kleefse enclave Huissen in 1816 naar Nederland was overgegaan werden joden daar gelijkgesteld aan andere burgers. Vanaf die tijd waren joden niet alleen in Gendt, maar zoals we hebben gezien, ook in Huissen welkom. Toen was er geen beletsel meer voor het gezin Cohen om zich in voormalige Kleefse enclaves te vestigen. Kort of lang na de dood van Nehemia is zijn vrouw met de jongste kinderen naar Huissen verhuisd. Niet omdat er nu zoveel joden in Huissen woonden, want dat aantal was gering, maar misschien wel vanwege economische redenen. Deze qua inwonertal grotere plaats dan Gendt kon best een inmiddels volwassen joodse slager met zijn familie gebruiken.

Bronnen:

Y. de Boer-Ravestein, Tabula Batavorum, jaargang IX, no. 3 – 1991, *Een joodse bruidegom te Gendt in 1793,* p. 58-65

H.W. Derksen en J.H.F. Zweers, Mededelingen Historische Kring Huessen , jaargang 5, 1979/80, nr. 1 en 2, *Joodse begraafplaats lag aan de stadsmuur bij de Arnhemse Poort,* p. 9 t/m 15

N.A. Hamers, *Een Nijmeegs besnijdenisregistertje 1782-1816*, Rijksarchief Arnhem Gelderland (R.A.G.), R.B.S. 1230.1. Nr. 46 op 16 februari 1798 te Hulhuizen besneden Salomon, zoon van Nehemia en onder nr. 114 op 7 januari 1807 te Pannerden besneden Simon, zoon van Nehemia.

Emile Smit en Jan Zweers, Terugblik, Betuws Mengelwerk 2016, *De joodse inwoners van Huissen (1430-1945)*, p. 59-71

J.H.F. Zweers, Mededelingen 2012, nr. 2, *Joden in Huissen tot 1816*, p. 61 t/m 64

Bevolkingsregister Gent 1835-1861, Regionaal archief Nijmegen (R.A.N.), 1290 Gemeente Gendt, inv.nr. 284

Huwelijken van Joden, R.A.G., nr. 74, ORA Hoge Heerlijkheid Gent, inventarisnr. 152

Liste des inhabitants de 20 à 40 ans de la commune de Gent qui doivent concourier a la formation de la garde nationale dans le departemen de l'IJssel Superieur, R.A.G., Bat.Fr. Archief, inv.nr. 5776. Bij nr. 29 Cohen, Jacob Nehemia staat de aantekening 'tres nécessaire'.

Yvonne de Boer-Ravestein

Zeventig jaar imkeren in Gendt

Dit jaar vierden de 'Gendtse' imkers hun zeventigjarig jubileum. Ze namen daar twee dagen voor. Op 24 maart ging het er serieus aan toe. In de Veldschuur in Bemmel hielden de imkers een symposium over de bijenteelt. Vijf maanden later, 25 augustus, was er ruimte voor lichtere kost: een gezellige bijeenkomst met buffet in Dodewaard.
Zeventig jaar. Daaruit zou de conclusie getrokken kunnen worden dat Gendtse imkers zeven decennia geleden hun korven en kisten voor het eerst vulden met bijenvolken. Dat is niet waar. Er zijn in Gendt eeuwenlang mensen geweest die bijen hielden. Zij wisten dat deze insecten broodnodig zijn voor de bestuiving van bomen en planten. Een derde deel van alle bevruchting gebeurt door insecten, waaronder de honingbij en hommel een belangrijke plaats innemen. Bestuiving door de wind en – een klein deel – de hand zorgt voor de rest.
In 1917 werd de Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond opgericht om de katholieke agrariërs in het aartsbisdom Utrecht te verenigen met als doel hun geestelijke en stoffelijke belangen te behartigen. Onder de paraplu van de koepel ABTB zag een aantal deelorganisaties het leven waaronder de Handelsraad voor het inkopen van landbouwbenodigdheden (1918), het Boekhoudbureau (1925), de Jonge Boeren- en Tuindersbond (1926), de Boerinnenbond (1929), de Landelijke Rijverenigingen (1933) en niet te vergeten de land- en tuinbouw- en huishoudscholen. Huissen kreeg als tuinbouwcentrum in 1931 de eerste ABTB-tuinbouwschool; de huishoudschool volgde even later. In Gendt opende in 1948 de landbouwschool haar deuren.

Imkersbond ABTB

In 1946 besprak het hoofdbestuur van de ABTB de wenselijkheid om ook de katholieke bijenhouders een plaats te geven binnen de organisatie. Tot die tijd waren de belangen van de imkers behartigd door de bijenhoudersbonden van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond (NCB) en van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), die beide in 1918 het levenslicht zagen. Het hoofdbestuur in Arnhem was ervan overtuigd dat de belangen van de land- en tuinbouw, en zeker van de fruitteelt, voor de bestuiving zeer gediend waren bij een eigen organisatie. Op 27 augustus 1947 zag de Imkersbond van de ABTB het levenslicht; begin januari 1948 werden de statuten goedgekeurd. Gendt ging mee in deze ontwikkeling. Op 12 december 1947 wees H. Vonk, secretaris van de net opgerichte Imkersbond in een bestuursvergadering van de plaatselijke ABTB op het belang van een katholieke bijenhoudersvereniging. Hij was kritisch. De imkers klaagden dat er in Gendt veel fruittelers waren die in de bloeitijd met vergif spoten. Vonk wilde daarover afspraken maken. Voorzitter Johan Cornelissen zegde samenwerking met de imkers toe en wilde de fruittelers bewegen de bloesem niet met gif te bespuiten. Vonk antwoordde dat: 'als deze voorwaarden vervuld worden, zij (de imkers) zich gaarne bij de ABTB aansluiten'.
De toezegging van Cornelissen bleek voldoende. Binnen een maand was er een Gendtse ABTB-afdeling. Dat ging zo snel omdat er in Gendt al de imkersvereniging St. Ambrosius bestond met Frans van Haaren als voorzitter, Wim Scholten als secretaris en Johan Willems als penningmeester. Zij werden lid van de ABTB. Wanneer St. Ambrosius is opgericht is onbekend. Zeker is dat de vereniging in 1933 bestond. Toen voorzitter Van Haaren in 1950 de voorzittershamer aan Johan Oude Ophuis overdroeg, had hij die functie zeventien jaar bekleed.
De nieuwe afdeling groeide snel. Op de ledenlijst van 1950 staan 22 imkers. Die snelle aanwas had ongetwijfeld te maken met de stimulerende rol

Johan Oude Ophuis met een aantal cursisten van de bijencursus, begin jaren vijftig.

die Oude Ophuis gespeeld heeft. De in Losser geboren Johan Oude Ophuis werd in 1948 hoofd van de lagere landbouwschool en heeft veel betekend voor het landbouwonderwijs in de meest brede zin van het woord. In 1951-1952 gaf hij de eerste *Cursus in Bijenteelt voor Beginners.* Elf van de dertien ingeschreven cursisten mochten op 24 september 1952 na een openbare les hun diploma in ontvangst nemen. Vijf van de elf diploma's gingen naar imkers uit Gendt; de andere geslaagden kwamen uit omliggende plaatsen. Voor vier avonden theorie en twaalf zaterdagse

praktijklessen betaalden ze vier gulden. De rest van de kosten die in totaal *f* 210,25 bedroegen, nam de overheid voor haar rekening; een bewijs dat zij de noodzaak van goed opgeleide imkers inzag. In de cursusjaren 1953-1954, 1955-1956 en 1956-1957 leidde Oude Ophuis resp. 22, 22 en 17 imkers op. Het merendeel van die cursisten was tuinders uit Huissen.

De relatief geringe belangstelling van agrariërs voor de cursus kan een reden geweest zijn dat het bestuur van de Gendtse ABTB weinig interesse toonde voor de imkerij. In de notulen van de bestuurs- en ledenvergaderingen tussen 1947 en 1993 wordt maar één keer over de imkers gesproken en dat is op de hiervoor genoemde bijeenkomst eind 1947. Zelfs op de viering van het gouden jubileum van de Gendtse ABTB op 27 januari 1968 in Het Witte Paard geen woord over de bijenhouders. Dat toch terwijl preses Piet Roelofsen die het jaar daarvoor Johan Cornelissen (41 jaar voorzitter) opgevolgd was, vele aanwezigen welkom heette en de imkersbond precies twintig jaar bestond. Maar mogelijk heeft Roelofsen de imkers even gememoreerd bij de verwelkoming van Oude Ophuis, de grote animator van imkerij in de Over-Betuwe. Mogelijk is de geringe belangstelling voor de imkers te wijten aan het teruglopend aantal leden van de bond en de marginale plaats die zij daardoor innamen binnen de landbouw- en tuinbouworganisatie.

Nieuw elan

Eind jaren zeventig leidde de Gendtse afdeling van de Bijenbond een kwijnend bestaan. De vereniging bestond nog uit vier leden: de inmiddels in Bemmel wonende Johan Oude Ophuis, de Gendtenaren Toon Kuster en Jan Rikken; het kwartet werd volgemaakt door Toon Peters uit Doornenburg. Op 26 november 1981 kwamen de drie laatstgenoemden – Oude Ophuis was verhinderd – thuis bij Eric Blankert bij elkaar samen met Theo Joosten, Theo Lenderink en M. Vens. Zij besloten de vereniging nieuw leven in te blazen. Om aan te geven dat het geen puur 'Gendtse' club was, werd de naam veranderd in *Bijenvereniging afdeling Over-Betuwe, Gendt.* Nestor Toon Kuster kreeg de voorzittershamer, Eric Blankert werd secretaris en Jan Rikken beheerde de penningen. In 1984 volgde Eric Blankert Toon Kuster op en zou tot 2014 voorzitter blijven. In een tweetal 'secretaris loze' perioden nam hij deze functie erbij. Bovendien was hij van 2000 tot 2007 – een buitengewoon turbulente periode – voorzitter van de hele ABTB-Imkersbond. Voor het vele werk kreeg hij in 2010 de gouden speld van de bond. Die eer was in 1987 Toon Kuster al te beurt gevallen voor 45 jaar imkeren. Daarmee houdt het niet op. Theo Joosten en Theo Rasing ontvingen in december 2009 de zilveren speld als blijk van waardering voor hun langdurige en bijzondere verdiensten als resp. bestuivingsimker en biologisch verantwoord bijenhouder.

Toon Kuster bij het 40-jarig jubileum van de Gendtse afdeling in 1987.

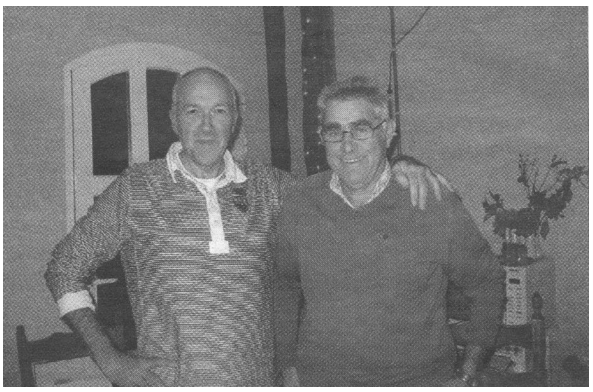

Theo Rasing en Theo Joosten kregen in 2009 de zilveren speld van de Imkersbond.

De penningmeester had begin jaren tachtig niet zo veel centen te beheren. De contributie was *f* 27,50 per jaar, waarvan *f* 25,00 afgedragen moest worden aan de overkoepelende Imkersbond, waardoor er maar *f* 2,50 voor verenigingsactiviteiten overbleef. Geen vetpot dus. Besloten werd bij het openen van een Rabobankrekening bij Geert Alofs honderd gulden los te peuteren. Dat lukte het eerste jaar nog niet: 'Eerst maar eens bewijzen of jullie het waard zijn'. Het bestuur zocht meer sponsoren. Dat lukte aardig; jaarlijks maakten zo'n tien tot vijftien mensen en bedrijven een bedrag(je) over.

In 1990 was de contributie *f* 52,50, waarvan *f* 30,00 voor de Bond en *f* 5,00 per lid voor de Ambrosiushoeve in Hilvarenbeek. Daar werd wetenschappelijk onderzoek gedaan ten behoeve van de bijenteelt, zoals huisvesting, voeding, insecticiden, bijenziekten, bestuiving en drachtplanten. Deze planten bevatten veel nectar en pollen; planten dus die bijen en hommels graag bezoeken. Daartoe horen onder meer vruchtbomen, koolzaad, korenbloemen, heide, zonnebloemen, komkommers, wilgen en linden. Wanneer gemeenten uitbreidingsplannen hadden, drongen imkers er steevast op aan om langs nieuwe wegen, sloten en vaarten wilgen en linden te planten. Naast de drachtplant staat de waardplant. Die wordt ook door insecten bezocht, niet voor de nectar, maar om er eitjes te leggen. De plant is gast of waard voor het insect. Waar dat toe kan leiden hebben tuinliefhebbers de voorbije zomer gemerkt toen de buxusmot ongevraagd op bezoek kwam.

Twee derde deel van de kosten van het onderzoek droeg de overheid, een derde moest door de imkers ingebracht worden. In 2001 werd de Ambrosiushoeve gesloten en nam de Landbouwuniversiteit Wageningen, nu Wageningen University and Research, het onderzoek over.

Activiteiten

De Bijenvereniging Over-Betuwe heeft in de loop van haar zeventigjarig bestaan vele activiteiten ontplooid op commercieel, onderwijskundig en publicitair terrein. Er waren (en zijn) imkers die een deel van hun inkomen uit de imkerij haalden zoals de verkoop van honing en het plaatsen van bijenvolken bij boeren en tuinders. Zo verkocht de honingzemerij in Boxtel in 1989 1,6 miljoen kilo honing. Voor het plaatsen van bijenkasten en -korven werden prijzen afgesproken. Een fruitteler betaalde in 1983 voor een kast in de open lucht *f* 30, – voor vier weken en *f* 22,50 voor een korf. Bij platte bakken was het duurder, resp. *f* 35, – en *f* 25, –.
Naast de cursussen voor beginners waren die er ook voor gevorderden, cursussen koninginneteelt en honingkeuren. Belangrijk vonden de imkerorganisaties de leergangen over drachtplanten, zelfs zo dat de meeste afdelingen een bestuurslid hadden die deze materie tot zijn bijzondere aandachtsveld rekende. Belangstellenden konden het korfvlechten leren. Er werden lezingen gehouden en films vertoond over onderwerpen als bijenziekten, insecticiden, voeding en meer van die praktische dingen. Toen er door de ramp met de kerncentrale in Tsjernobyl in 1989 verhoogde radioactiviteit werd gemeten, kwam stralingsdeskundige Folkert Schuurman uit Dodewaard daarover iets vertellen. De vereniging organiseerde excursies naar koolzaadvelden, musea en andere relevante organisaties. Tot slot de voorlichting. De Gendtse imkers verschenen op braderieën zoals het Gendtse Kersenfeest, op de Bemmelse Floriant en op de landelijke Floriade. Schoolkinderen maakten via lesbrieven en presentatie kennis met het leven der bijen; in de Kijkruit en op de fototentoonstelling van de HKG bij het Kersenfeest presenteerden de imkers zich.

Secretaris Rinus van Ravenstein en Eric Blankert op het Kersenfeest van 1999.

De plaatselijke afdeling in landelijk verband

Toen de Imkersbond van de ABTB werd opgericht hadden de NCB en de LLTB al drie decennia een vereniging van bijenhouders. En dat waren niet de enige organisaties voor imkers. Al in 1897 was de VBBN opgericht, de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland. In 1934 was er ruzie in de bond over de suikerprijs en -distributie. De ANI, de Algemene Nederlandse Imkersvereniging splitste zich af. In Gendt was Bart Hartjes lid van de VBBN. In 1991 was hij vijfentwintig jaar voorzitter van de Bemmelse afdeling Hoop Doet Leven.
In 1948 werd de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in Nederland opgericht waaraan alle vijf organisaties deelnamen. Enigszins merkwaardig gezien hun (katholieke) achtergrond fuseerden de bonden van NCB en LLTB in 2006 met de VBBN en gaan sindsdien als Nederlandse Bijenhouders Vereniging (NBV) door het leven. In 2008 verliet de NBV de Bedrijfsraad. De twee overgebleven leden, de Imkersbond ABTB en de ANI noemen zich sinds 1 januari van dit jaar Imkers Nederland. Daarmee verdween de vertrouwde naam ABTB.

Van afdeling Gendt via afdeling Over-Betuwe naar afdeling Oost-Betuwe

De titel van deze bijdrage, *Zeventig jaar imkeren in Gendt*, is eigenlijk niet juist. Ook toen de vereniging St. Ambrosius in 1948 geruisloos opging in de Imkersbond van de ABTB was er geen sprake van een puur Gendtse vereniging, maar domineerden de Gendtenaren wel. Op de ledenlijst uit 1950 staan twintig leden uit ons dorp, één uit Haalderen en één uit Doornenburg. Vanaf de opleving in 1981 – en de afdeling de naam Over-Betuwe kreeg – nam het aantal imkers uit Gendt af. In 1991 kwamen er van de 28 leden 10 uit Gendt. Anno 2018 – en lid van de afdeling Oost-Betuwe van Imkers Nederland – wonen er van de 37 bijenhouders 4 in ‘’t Kuuleke van de Waal’.

Bronnen:
Archief ABTB Gendt, Notulen bestuurs- en ledenvergaderingen 1947-1995.
Archief Bijenvereniging ABTB, afdelingen Gendt en Over-Betuwe.
Gelders Archief Arnhem, 0681: Archief Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond 1917-1995, inv.nrs. 394, 397, 400 en 402.
Blankert, Eric, PowerPointpresentatie 70 jaar.
Blankert, Eric, ‘Bijenteelt in Gendt en omstreken.’ In: *Ganita mare,* 2009 (jrg. 16), nr. 1, p. 13-15.
Boer-Ravestein, Yvonne de, ‘Bij- en hoofdzaken van de bijenteelt in de Betuwe’. In: *Dames en heren appels en peren. Teelt en teeltvormen in de Betuwe.* Terugblik 16, Opheusden, 2015, p. 185-202.

Geert Visser

Overleden

Wegens **overlijden** hebben wij afscheid moeten nemen van ons (familie)lid:

Annie Seegers-Arnoldussen,
Echtgenote van Wim Seegers
Geboren 8 augustus 1944
Overleden 4 juli 2018

Annie (Anna Maria Wilhelmina) Janssen-Teunissen,
Echtgenote van Chris Janssen
Geboren op 1 september 1931
Overleden op 5 juli 2018

Rikie (Henrica Helena) Rosmulder-Opgenoort,
Weduwe van Jo Rosmulder
Geboren op 21 april 1928
Overleden op 1 augustus 2018

Mien Schaars-Kampschreur,
Weduwe van Koos Schaars
Geboren op 21 februari 1928
Overleden op 11 augustus 2018

Willem Donatz,
Echtgenoot van M. Donatz-Bogerd,
Geboren op 27 maart 1932
Overleden op 7 september 2018

Piet Rutten,
Partner van Els de Kadt
Geboren 8 juni 1957
Overleden op 9 september 2018

Els Rotmans-Rensen,
Echtgenote van Jan Rotmans
Geboren 22 september 1953
Overleden op 1 oktober 2018

Onze oud-vertegenwoordiger in de monumentencommissie: **Wim Zwartkruis,**
Echtgenoot van Nel Zwartkruis-Reusken
Geboren in 2 juli 1945
Overleden op 17 oktober 2018

Gerarda Hendrina Jansen-Brom,
Weduwe van Joh Jansen
Geboren 19 juli 1936
Overleden op 28 oktober 2018

Wij hopen dat de naasten en vrienden veel troost en steun krijgen van hun omgeving.

Aanwinsten

Ontvangen van:

Jongerenkoor Remember, documentatie, foto's en twee videobanden
Joop Verburgh via Els Schrader, aantal dozen met historische boeken
Theo Roording, 's-Heerenberg, map met oorlogsherinneringen
Els Rotmans-Rensen, via haar zoon, gebeden boekjes
Fam. Schaars, foto
Maria Kregting, 4 foto's kleuterschool jaren '60 om te scannen
Campinggasten Groningen, ijzeren voorwerp, functie onbekend
J. Huisman, voorwerp van lood, functie onbekend, gevonden in voormalige steenoven Polder 37
Anoniem, T-shirt Gendt mot Gendt blieve
Maarten Peters, kersenontpitmachine
Peter Langen, foto's o.a. van bouw huis Nijs uit bezit fam. V.d. Velden en 8 mm film meisjesgym van dhr. Flintrop
Anoniem, bidprentjes en archiefstukken Martinuskoor
Liesbeth Weghorst, speelkaarten café 't Centrum en mapje voor pasfoto's van Jan van Driel
Onbekend, in de brievenbus groot aantal bidprentjes
Nico van Alst, dompijzer (hefboom)
Theo Artz, boek Missae defunctorum (mis voor de doden) en foto fam. V.d. Wal
Janneke van Beek, aantal digitale foto's winkeltjes
Wim Rikken, sigarenkistje met bidprentjes
Gerry Niënhaus, foto's Vincentius en kersenpluk
Harry Peters, Doornenburg, bidprentjes
Wim Evers, rookartikelen
Cis Lippmann, tekening van C. Fuhrer met monumenten Gendt
Historische Kring Bemmel via Marja Braam oorlogskranten
Ina van Groningen, artikel over bombardement op de Polder
Hans Hoen, foto's zilveren bruiloft echtpaar Derksen-Janssen
Piet ten Westenend, folder verbondsbrieven
Dhr. De Beijer via de Schutterij, foto vendelzwaaien en diverse onderscheidingen ervoor
Mia Luub, drie bidprentjes.

Bestuur Historische Kring Gente

Voorzitter: **Willem Rasing,**
Bernhardstraat 22, 6691 ZM GENDT,
tel. 0481 424546

Secretaris: **Yvonne de Boer-Ravestein,**
Waterwolf 31, 6681 TH BEMMEL,
tel. 0481 422400

Penningmeester: **Geert Witjes,**
De Haspel 9, 6691 PP GENDT,
tel. 0481 422851

Foto- en knipselarchief: Riet Berends-Peters,
Baron van Gendtlaan 7, 6691 ZH GENDT,
tel. 0481 422471

Tweede Wereldoorlog en Politionele Acties Nederlands-Indië: **Robert Braam,**
E-mail: Rmabraam@gmail.com

Genealogie en ledenadministratie:
Mia Gerrits-Bouwman,
Steenakker 11, 6691 DM GENDT,
tel. 0481 423543

Geografie (en archeologie): **Gerard Janssen,**
Dorpsstraat 17, 6681 BK BEMMEL,
tel. 0481 431324

Presentaties: **Henk Klaassen,**
v.d.Duyn van Maasdamstr. 8, 6691 CT GENDT,
tel. 0481 424253

Jaarprogramma: **Ria Schouten-de Haan,**
't Hof 10, 6691 HK GENDT,
tel. 0481 422781

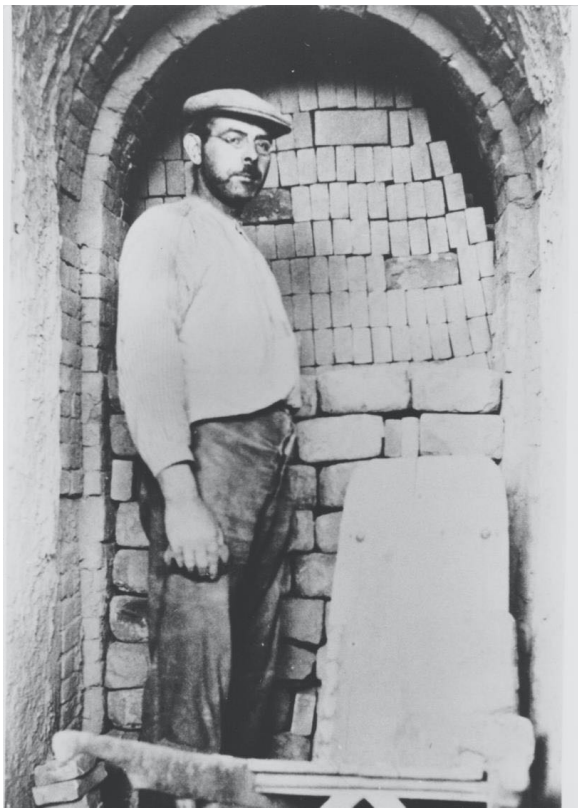

Frans van Haaren, de voorzitter van St. Ambrosius. (Zie het artikel Zeventig jaar imkeren in Gendt).

Colofon:

e-mail: info@historischekringgente.nl
website: www.historischekringgente.nl
www.facebook.com/historischekringGente

Webmaster: Aad Hendriks

Redactie Ganita mare:
Yvonne de Boer-Ravestein (eindredactie)
Mia Gerrits-Bouwman
Henk Klaassen
Geert Visser

Onze redactie is te bereiken via bovenstaand e-mail adres, maar ook op de in de kolom hiernaast genoemde adressen en telefoonnummers.

Huisvesting: in Villa Ganita
Nijmeegsestraat 19, 6691 CK Gendt

Betalingen:
Hist.Kring Gente te Gendt
bank NL93 RABO 01164 26 705

Drukwerk Ganita mare:

Nieuweweg 172, 6603 BT Wijchen

ISSN: 1878-7908

Welkom op de maandagavond vanaf 20.00 uur en op de woensdagmorgen vanaf 09.30 uur.

Al is het alleen maar voor de koffie

Bjent zei:
Nog ekkes en dan mô'j naor Huuse um te biechte.